

Jaarverslag 2000

Annual Report 2000

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Study centre for arts, culture and related policy

De Boekmanstichting verzamelt en verspreidt kennis en informatie over kunst en cultuur in beleid en praktijk. Het werkterrein omvat het kunst- en cultuurbeleid van de overheden, particuliere financiering van kunst, de sociaal-economische en juridische aspecten van de kunsten en het kunstenaarsberoep, marketing en sponsoring, culturele organisaties en manifestaties, kunst in relatie tot (nieuwe) media, cultuurbehoud, kunsteducatie, amateurkunst en kunstvakonderwijs.

De Boekmanstichting is opgericht in 1963. Zij is genoemd naar de Amsterdamse wethouder van onderwijs en kunstzaken, Emanuel Boekman (1889-1940).

De Boekmanstichting

- beheert een bibliotheek met ruim 50.000 titels
- verzorgt actuele informatie en documentatie
- is initiator van RECAP, *Resources for Cultural Policy in Europe*, een samenwerkingsverband van documentatiecentra op het gebied van cultuurbeleid
- heeft een kleine wetenschappelijke staf die literatuuronderzoek verricht
- initieert, coördineert en organiseert debatten, *expert-meetings* en congressen
- beheert de Boekmanleerstoel voor kunstsociologisch onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam
- looft jaarlijks een scriptieprijs uit
- beheert een database met nationaal en internationaal lopend kunst- en cultuuronderzoek. *Cultural Policy Research Online* (CPRO) is toegankelijk via de website: www.recap.nl
- is uitgever van boeken, de serie *Rechtwijzers* en het *Boekmancahier*

Jaarverslag 2000

Boekmanslichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
tel. 6243739

Jaarverslag 2000

Boekmanstichting

Amsterdam, 2001

Boekmanstichting, Herengracht 415, 1017 BP Amsterdam
redactie en productie Sanne Hoogervorst
tekstverwerking Elly Andrea, Marianne Barnier-Spee, Mies van Splunter
correctie Pieter Conijn
vertaling Shaffer's English, Amsterdam
ontwerp omslag en basislay-out Hannie Pijnappels, Amsterdam
verzorging binnenwerk George de Bruin
druk Krips, Meppel

Voorwoord

Goed cultuurbeleid wordt steeds meer gestoeld op kennis en informatie. Dat beschikbare kennis en informatie ook werkelijk intensiever wordt benut is te merken aan veranderingen in de samenstelling van het klantenbestand van de Boekmanstichting. Naast de traditionele groep studenten en onderzoekers ontvangen wij meer individuen en organisaties die belangstelling hebben voor informatie over effecten van cultuurbeleid of voor de logistiek van het cultuurbeleid in binnen- en buitenland. Zo worden door particulieren en overheden vaak gegevens opgevraagd over recente onderzoeken naar 'publieksgerichtheid' van het gesubsidieerde toneel en naar de economische effecten van cultuursubsidies. Daarnaast wordt de stichting regelmatig door leden van de Tweede Kamer en andere politieke gremia aangeklampt met vergelijkbare vragen naar cijfermatige overzichten van bijvoorbeeld cultuurdeelname in binnen- en buitenland.

Vooraf de toenemende belangstelling voor effectmetingen heeft zijn weerslag op de belangstelling voor kennis en onderzoeksgegevens in het algemeen, en in kringen van het openbaar bestuur in het bijzonder. Beleidsmakers beseffen des te meer dat hun plannen worden gevolgd en getoetst door een groeiende buitenwacht van individuen en partijen die van cultuurbeleid afhankelijk zijn. Om die reden is het van groot belang dat de bestaande kennisvoorraad, op schrift gestelde meningen, databestanden en statistieken met des te meer energie verzameld, geklassificeerd, ontsloten en actief toegankelijk worden gemaakt.

Wil de voorhoedepositie die de Boekmanstichting op het gebied van het documenteren van cultuurbeleid inneemt gehandhaafd blijven, dan moeten de nieuwe kansen die zich in een tijd van ict-omwentelingen in het bibliotheekwezen voordoen zo goed mogelijk worden benut. Het is de vraag of de Boekmanstichting die nieuwe kansen als 'autonome' organisatie maximaal kan benutten. Vandaar dat contact is gezocht met de Koninklijke Bibliotheek om te bezien of de positie van kleine gespecialiseerde bibliotheek op het terrein van kunst, cultuur en beleid ook op langere termijn te rechtvaardigen valt. Dat bleek in beginsel het geval te zijn. Er is uiteraard behoefte aan een centraal overzicht op alle in Nederland aanwezige bibliotheekcollecties, een overzicht waarin het KB voorziet. Maar tegelijk hebben kleine, gespecialiseerde bibliotheken, die ook functioneren als kennistransferpunten, als aanloopcentra een onmisbare functie in de kennissamenleving. In dat perspectief wenst de Boekmanstichting haar taak en functie met die van de KB in de toekomst af te stemmen, mede omdat de stichting zich zodoende als gespecialiseerd bibliotheek/documentatiecentrum op haar *core business* kan blijven concentreren: het behartigen van de taak individuen en instellingen die op zoek zijn naar specifieke informatie over het cultuurbeleid en -bestel met raad en daad terzijde te staan.

Cas Smithuijsen
directeur

Inhoud

9	<i>Bestuur en organisatie</i>
9	Bestuur
11	Automatisering
12	Promotie
13	Personeel
15	Andere medewerkers
16	Financiën
18	<i>Kennisverzameling en -beheer</i>
18	Bibliotheek
19	Resources for Cultural Policy in Europe (Recap)
19	Cultural Policy Research Online (CPRO)
20	De Groene-Boekman Scriptieprijs
20	Kunstprijzen in Nederland
21	Kroniek
21	Congresagenda
22	<i>Kennisontwikkeling en -verspreiding</i>
22	Kunstsociologie
23	Professionalisering
24	Kunst en economie
26	Kunst- en cultuurbeleid
28	Cultuureducatie
29	Cultuurparticipatie
30	Culturele diversiteit
31	Marketing
31	Amateurkunst
32	Beeldende kunst
33	Musea
36	Cultureel erfgoed
36	Muziek
37	Film
38	Culturele industrie
40	<i>Bijlagen</i>
40	Publicaties medewerkers
42	Stage-, onderzoeks- en scriptiebegeleiding
42	Overige activiteiten medewerkers
44	Publicaties Boekmanstichting en Stichting Boekmanstudies 2000

Extracts from the Annual Report 2000

49	<i>The organisation and the board</i>
49	The board
50	Personnel
52	<i>Collecting and storing information</i>
52	Library
53	Resources for cultural policy in Europe (Recap)
53	Cultural Policy Research Online (CPRO)
54	Congress Agenda
55	<i>Development and Dissemination of Information</i>
55	Sociology of Art
56	Professionalization
57	Art and Economics
59	Arts and Cultural Policy
61	Cultural Education
62	Cultural Participation
62	Cultural Diversity
64	Marketing
64	Amateur Art
65	The Visual Arts
66	Museums
68	Cultural Heritage
69	Music
70	Film
70	Cultural Industry
72	<i>Publications - a selection</i>

Bestuur en organisatie

Bestuur

In 2000 heeft het bestuur over een groot aantal onderwerpen van gedachten gewisseld. Daaronder bevonden zich twee zaken – het advies van de Raad voor Cultuur en de marketing van de stichting – die een uitgebreide vermelding in dit jaarverslag verdienen.

Subsidiatoekenning in het kader van de Cultuurnota 2001-2004

In het voorjaar verscheen het advies van de Raad voor Cultuur over het beleidsplan 2001-2004 van de Boekmanstichting. Het advies was positief over de taken van de stichting en de wijze waarop zij die verrichtte, maar beval geen uitbreiding van het budget aan. Daarmee moesten noodzakelijk geachte investeringen in de uitgeversfunctie van de stichting achterwege blijven. Wel adviseerde de Raad de incidentele subsidie die Boekmanstichting in 2000 ontving voor Circle (Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe) structureel te maken. Hiermee kon de secretariaatsfunctie van Circle, die de Boekmanstichting begin 2000 op zich had genomen, voorlopig veilig worden gesteld. Op de huisvestingsproblemen van de stichting wenste het advieslichaam niet in te gaan. In het bestuur is uitvoerig gediscussieerd over de door de Raad gebezigde argumenten die ten grondslag lagen aan het bewuste advies, waarna het voor kennisgeving is aangenomen.

Marketing van het product kennis

Min of meer in het verlengde van de cultuurnotaprocedure, op grond waarvan de Boekmanstichting door de staatssecretaris subsidie werd verleend over de periode 2001-2004, lag het gesprek dat het dagelijks bestuur op 29 november voerde met het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCenW) over de nadere invulling van haar taakstelling. Onderwerp van bespreking was de wijze waarop de stichting haar producten op de markt zet en hoe zij zich binnen de gegeven taakstelling van kennisverzameling en -verspreiding met haar omgeving zou moeten verstaan. De Boekmanstichting zou zich ergens in het midden moeten opstellen van een continuüm dat loopt van enerzijds een *weltabgewandt* kennisklooster tot anderzijds een actieve informatiemakelaar die met zijn actuele kennisbestand anticipeert op mogelijke informatievragen en door een gerichte dienstverlening alom in het land en daarbuiten bekendheid verwerft. Van de kant van het ministerie bleek er behoefte aan een instituut dat het over het algemeen vluchtige en oppervlakkige debat over cultuurbeleid op een hoger plan zou tillen door aan dat debat de noodzakelijk kennisbestanddelen toe te voegen. Het bestuur bleek alleszins bereid om die rol op zich te nemen, maar bracht naar voren dat het door gebrek aan formatie en geld gedwongen was pragmatische keuzen te maken. Bovendien blijkt het onderhouden van een kennisinstituut, waarbij het gaat om het aanleggen van een zo compleet mogelijke collectie en tegelijk een zo vriendelijk mogelijke vorm van ter

beschikking stellen van de informatie, een almaar kostbaarder aangelegenheid te worden.

Besloten werd in eerste instantie inzicht te geven welke functie de in kunst, cultuur en beleid gespecialiseerde bibliotheek van de Boekmanstichting bekleedt binnen de verschillende (nationale en internationale) stelsels van informatieopslag en -bewerking, en welke consequenties deze functie heeft in de zin van collectievorming, huisvesting, ruimtebeslag, personeelsbeslag en publieksbereik. De opdracht aan de stichting die feitelijk uit het gesprek naar voren kwam was: verbindt het kenniscentrum op een effectieve wijze aan het cultuurbeleid. Een van de manieren om deze opdracht mogelijk te maken was het concipiëren van een marketingplan. Over zo'n plan sprak het bestuur in zijn decembervergadering, zonder nog tot afronding van een marketingplan te komen.

Bestuursmutaties

Op 14 februari nam Theo Quéné afscheid als voorzitter van het bestuur van de Boekmanstichting. Dit vanwege het verstrijken van zijn statutaire termijn van zes jaar. Tijdens een bijzondere zitting van het bestuur, waarbij naast Quéné en enkele andere directe relaties van de stichting enkele musici waren uitgenodigd, werden de verdiensten van Quéné gememoreerd. Hij stond aan de wieg van het idee om voor de sector cultuur toekomststudies te laten verrichten, had een grote inbreng in de koers die de stichting de afgelopen jaren heeft uitgestippeld en in beleidsplannen heeft voorgelegd. Hij was ook steeds een groot stimulator van de rol die de Boekmanstichting volgens hem in het Europese cultuurbestel zou moeten spelen. Ten slotte was hij het die er in zijn functie voor zorgde dat de Boekmanstichting na een gedwongen beëindiging van het huurcontract in het pand Herengracht 415 kon blijven. Zijn taak als voorzitter werd overgedragen aan Els van Eijck van Heslinga, tot dan penningmeester van het bestuur.

Er waren in 2000 meer bestuursmutaties. Tegelijk met Theo Quéné nam Florian Diepenbrock, namens de Kunstenbond FNV in het bestuur, afscheid eveneens vanwege het expireren van de zittingstermijn. Hij werd opgevolgd door Gerrie Heevel, werkzaam in de sfeer van het repressrecht. Marga Kool, die namens het Interprovinciaal Overleg in het bestuur zat, kreeg een functie in het waterbeheer in het Noorden des lands, wat haar vertrek uit het provinciale bestuur betekende. Zij werd opgevolgd door Mirjam de Meijer, die al enige tijd gedeputeerde voor Cultuur in de provincie Groningen is en die daarnaast talrijke bestuurlijke functies heeft bekleed en nog bekleedt in de culturele sector. In de zomer traden Jack Verduijn Lunel, bestuurslid vanuit de Federatie van Kunstenaarsverenigingen, en Atzo Nicolai, in 1994 voorgedragen door de Raad voor Cultuur, vanwege het verlopen van de bestuurstermijn af. Verduijn Lunel werd opgevolgd door Bert Holvast, die in het najaar van 2000 de nieuwe federatiedirecteur werd. Voor de opvolging van Nicolai is contact opgenomen met de Raad voor Cultuur. In december woonde Rob

Sakko, in het bestuur vanwege het Nationaal Contact Monumenten, zijn laatste bestuursvergadering bij; zijn opvolging wordt in het volgende verslagjaar geregeld.

Naast een aantal vergaderingen van het dagelijks bestuur – tijdens een daarvan vond ook een ontmoeting met een delegatie van het ministerie van OCenW plaats – vergaderde het algemeen bestuur driemaal.

Op 31 december 2000 was het bestuur als volgt samengesteld:

* dagelijks bestuur

mevrouw dr. E. van Eijck van Heslinga, *voorzitter*;

mr. C. Waal, *vice-voorzitter, op voordracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten*;

drs. F. van Koetsveld, *penningmeester, op voordracht van de Nederlandse Museumvereniging*.

* algemeen bestuur

prof.dr. P.B. Boorsma, *op voordracht van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten*;

mr. G. Heevel *op voordracht van de Kunstenbond FNV*;

drs. B. Holvast *op voordracht van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen*;

mevrouw drs. M. de Meijer *op voordracht van het Interprovinciaal Overleg*;

vacature, te vervullen in overleg met *de Raad voor Cultuur*;

vacature, te vervullen in overleg met *de Stichting Nationaal Contact Monumenten*.

Automatisering

In 2000 is de website van de stichting verder uitgebreid. De mogelijkheden tot het bestellen van publicaties en tot het reserveren van plaatsen voor debatten en boekpresentaties zijn uitgebreid. De rubriek links is opgezet en de informatie over de scriptieprijs is uitgebreid. Het reglement staat erop; ook kunnen informatiepakketten over de prijs worden aangevraagd.

Wekelijks wordt de site bijgewerkt met nieuwe informatie over congressen en belangrijke gebeurtenissen op het terrein van kunst- en cultuurbeleid (kroniek).

De website van de stichting omvat circa 140 pagina's. In 2000 werden de pagina's in het totaal meer dan honderdduizend maal bezocht. Gemiddeld bekeek een bezoeker 11 pagina's. Naast de congrespagina en de kroniekpagina die elk maandelijks tussen 200 en 300 bezoekers ontvangen, zijn de meest bezochte bladzijden de beginpagina en de bibliotheekcatalogus.

Bezoeken website maart 2000 - februari 2001

	beginpagina	bibliotheek
maart	1022	311
april	797	221
mei	702	252
juni	522	135
juli	797	176
augustus	370	135
september	537	252
oktober	741	336
november	709	328
december	456	163
januari	702	328
februari	825	328
totaal	7817	2961

Promotie

Speciale aandacht is dit jaar besteed aan de promotie van de scriptieprijs. Er zijn affiches gemaakt om studenten aan te sporen hun proeve van bekwaamheid in te leveren bij de bibliotheek (Landelijk Meldpunt Scripties Kunstonderzoek) en bij de jury. De informatie over de prijs op de site van de Boekmanstichting is uitgebreid: de onderwerpen die in aanmerking komen voor mededinging; het reglement en de mogelijkheid een informatiepakket op te vragen.

Aan het begin van hun studie worden studenten kunst en kunstbeleid uitgenodigd voor een kennismakingsbezoek aan de stichting. Ook dit jaar werd daarvan gebruik gemaakt door de Erasmus Universiteit Rotterdam, Culturele Studies Universiteit van Amsterdam, Kunstbeleid en Kunstmanagement Universiteit Utrecht, Kunst en Kunstbeleid van de Rijksuniversiteit Groningen, Culturele en Maatschappelijke Vorming van de Hogeschool van Amsterdam en Culturele Bedrijfsvoering van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Dit jaar voor het eerst meldde zich de

Opleiding Restauratoren van het Instituut Collectie Nederland.

Tijdens hun studie worden studenten ook bediend door de Boekmanstichting. Het boek van Bart Hofstede, *Nederlandse cinema wereldwijd* vindt gretig aftrek bij studenten film- en televisiewetenschappen. Het boek van Frank van Puffelen, *Culturele economie in de lage landen* is voorgeschreven voor studenten economie van kunst en cultuur.

Via de website maar ook via de meeste andere publicaties, de bibliotheek en de Boekmandebatten bereikt de Boekmanstichting al haar doelgroepen: beleidsmakers, bestuurders en politici, samengevat onder beleid en bestuur; medewerkers van culturele instellingen, het veld én studenten, docenten en onderzoekers, tezamen de doelgroep onderwijs en onderzoek.

Personeel

In 1999 kreeg de Boekmanstichting een eenmalige subsidie voor het verrichten van secretariaatsaken voor Circle, het netwerk voor onderzoekers en documentalisten op het gebied van het Europese cultuurbeleid. Met deze subsidie kon Diane Dodd op freelance basis worden aangetrokken. Dodd had eerder werk voor de Boekmanstichting gedaan, waaronder de redactie van het in 1999 uitgebrachte boek over cultuurtoerisme, in opdracht van de Directie Cultureel Erfgoed van het ministerie van OCenW. Zij is zich in de loop van het jaar gaan bezighouden met de professionalisering van het Circle-secretariaat, waaronder ook begrepen het werven van leden. Daarin werd zij bijgestaan door Eva Brinkman, die in het voorjaar werd aangesteld. Zij kwam in de plaats van Cathy Brickwood, die besloot van de Boekmanstichting over te stappen naar de wereld van ICT. Overigens bleef Brickwood aan de stichting verbonden als lid van de redactie van het *Boekmancahier*. Eva Brinkman werd belast met het verder ontwikkelen van Recap (Resources for Cultural Policy in Europe).

Eveneens in het voorjaar kondigde Niki van der Wielen haar vertrek aan. Zij werd als staflid opgevolgd door André Nuchelmans, die werkzaam was in de bibliotheek. Nuchelmans bleef overigens wel actief in zijn aanstelling voor één dag in de week als applicatiebeheerder en plaatsvervanger-systeembeheerder, wat impliceert het operationeel houden van het automatiseringsprogramma van de bibliotheek. De opgevallende plaats in de bibliotheek werd bezet door Marike Lindhout, die er na een reeks van jaren te hebben gefungeerd als hoofd van de bibliotheek de voorkeur aan gaf terug te gaan naar haar oorspronkelijke plek als bibliotheekmedewerker. Na een open sollicitatieprocedure konden twee nieuwe medewerkers worden benoemd. Saskia Leeftma werd aangetrokken als hoofd van de bibliotheek. Tot dat moment was zij verbonden aan het Institute for Housing and Urban Development Studies. Mieke Nooijen werd aangesteld als bibliotheekmedewerker. Tot dan was zij werkzaam bij het Hervormd Lyceum West in Amsterdam.

Ter voorbereiding van de in het najaar gepubliceerde *Museumrechtwijzer* was mevrouw mr. Annemarie Beunen enige tijd als werknemer aan de stichting verbonden. Eveneens tijdelijk werd mevrouw drs. Erica Haffmans aangetrokken. Zij kreeg als taak de coördinatie van de internationale conferentie over de praktijk van en het beleid rondom de cultuureducatie in Europa. Zij nam die over van Annemoon van Hemel, die in de loop van het jaar met zwangerschapsverlof ging. Een freelance overeenkomst werd gesloten met mevrouw dr. Nathalie Heinich, woonachtig te Parijs, die de bijzondere leerstoel kunstsociologie bekleed die de stichting heeft gevestigd aan de Universiteit van Amsterdam. Nathalie Heinich is als onderzoeker werkzaam bij het Centre National de la Recherche Scientifique van de Ecole des Hautes Etudes et Sciences Sociales te Parijs. Haar aanstelling als hoogleraar kunstsociologie aan de Universiteit van Amsterdam is van kracht tot 1 januari 2003.

De personele bezetting was per 31 december 2000 als volgt:

directeur: drs. C. Smithuijsen (100 procent);
staf: mevrouw E. Brinkman (80 procent), drs. H. van Dulken (80 procent),
 mevrouw dr. T. Gubbels (60 procent), mevrouw drs. E. Haffmans (60 procent),
 mevrouw I. van Hamersveld (80 procent), mevrouw drs. A. van Hemel (80 procent),
 mevrouw drs. S. Hoogervorst (100 procent), drs. A. Nuchelmans (60 procent);
bibliotheek: mevrouw J. Dekker-Retel (50 procent), drs. J. van der Leden
 (80 procent), mevrouw S. Leefsma (80 procent), mevrouw M. Lindhout
 (80 procent), mevrouw M. Nooijen (80 procent);
systeembeheer: G. de Bruin (80 procent), A. Nuchelmans (20 procent);
secretariaat: mevrouw E. Andrea (60 procent); mevrouw M. Barnier-Spee
 (40 procent); mevrouw M. van Splunter (100 procent).

Binnen de staf waren de taken als volgt verdeeld:

Eva Brinkman: Resources for Cultural Policy in Europe (Recap), Cultural Policy Research Online (CPRO) en het congres cultuureducatie

Hans van Dulken: literatuuronderzoek subsidiëring kunsten

Truus Gubbels: Boekmanleerstoel kunstsociologie, reader kunstbeleid, redactie

Erica Haffmans: congres cultuureducatie

Ineke van Hamersveld: Boekmancahier, expertmeeting cao's, project Schoonheid en herinnering

Annemoon van Hemel: redactie boeken en Boekmancahier, congres cultuureducatie

Sanne Hoogervorst: promotie, marketing, uitgeverij, website (kroniek en congresagenda), redactie

André Nuchelmans: scriptieprijs, literatuuronderzoek, bestand kunstprijzen

Cas Smithuijsen: Boekmanleerstoel kunstsociologie, toekomtsstudies, redactie, onderzoek

Een aantal stafleden is betrokken bij het *Boekmancahier*. Zitting in de redactie hadden Truus Gubbels (met ingang nummer 44), Ineke van Hamersveld, Annemoon van Hemel, Sanne Hoogervorst en Niki van der Wielen (alleen nummer 43). Na het vertrek van Niki van der Wielen bij de Boekmanstichting, kwam haar redactiezetel vacant. Deze is opgevuld door Truus Gubbels. Mevrouw Gubbels nam van Sanne Hoogervorst de verantwoordelijkheid over voor de rubrieken Boeken en Signalementen. Mevrouw Hoogervorst werd redactielid zonder portefeuille. Annemoon van Hemel verzorgde de eindredactie van de nummers 44 en 45. Hoofredacteur van het *Boekmancahier* was Ineke van Hamersveld, redactiesecretaris was Mies van Splunter.

De bibliotheekmedewerkers Jack van der Leden, Marike Lindhout en André Nuchelmans verzorgden de rubriek Signalementen; met ingang van nummer 45 versterkten Saskia Leefsma en Mieke Nooijen dit team. Jack van der Leden was bovendien verantwoordelijk voor de rubriek Scripties. Met ingang van nummer 46 is deze rubriek gefuseerd met de rubriek Signalementen.

Andere medewerkers

Voor meerdere projecten en activiteiten staan verschillende mensen de vaste medewerkers met raad en daad terzijde.

Boekmanleerstoel Kunstsociologie

Het curatorium van de leerstoel werd gevormd door de voorzitter van het bestuur van de Boekmanstichting dr.ir. Theo Quené (inmiddels opgevolgd door dr. Els van Eijck van Heslinga); prof.dr. Johan Goudsblom, emeritus hoogleraar Sociologie aan de Universiteit van Amsterdam; prof.dr. Bram Kempers, hoogleraar Kunstsociologie aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en prof.dr. Nico Wilterdink, hoogleraar Cultuursociologie bij de afdeling Sociologie/Antropologie aan de Universiteit van Amsterdam.

De Groene-Boekman Scriptieprijs

De *De Groene-Boekman Scriptieprijs* wordt toegekend door een onafhankelijke jury, die jaarlijks wordt benoemd door het bestuur van de Boekmanstichting. De jury van de *De Groene-Boekman Scriptieprijs 1999* bestond uit: mevrouw dr. Annemieke Hoogenboom, universitair docent bij het Instituut voor Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap aan de Universiteit Utrecht; mevrouw dr. Lutgard Mutsaers, universitair docent *popular music studies* bij het Instituut voor Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap aan de Universiteit Utrecht; mr.dr. Tjeerd Schiphof, universitair docent bij de opleiding Kunst en Cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam; drs. Rudi de Vries, universitair docent bij de opleiding Kunst en Kunstbeleid en aan de faculteit Bedrijfskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen; en prof.dr. Nico Wilterdink, hoogleraar Cultuursociologie bij de afdeling Sociologie/Antropologie aan de Universiteit van Amsterdam. Annemieke Hoogenboom was voorzitter.

Bestanden kunstprijzen en lopend onderzoek Nederland

Drs. Elsbeth van Orsouw inventariseerde en actualiseerde de derde editie van de database *Kunstprijzen in Nederland*. Zij gaat in opdracht van de Boekmanstichting door met het verzamelen van gegevens voor een herziene versie die voorjaar 2002 zal verschijnen.

Boekmancahier

De redactie van het *Boekmancahier* bestond in 2000 uit zes externe leden, te weten de nieuwemediadeskundige Cathy Brickwood (coördinator Virtueel Platform, met ingang van nummer 44), de econometrist Mars Cramer (met emeritaat), de sociologen Bart Hofstede (voorzitter en directeur HOB0, Erasmus Universiteit Rotterdam) en Hans Mommaas (universitair hoofddocent Vrijetijdwetenschappen van de Katholieke Universiteit Brabant), de literatuurwetenschapper Yolanda Jansen (Rotterdam 2001, met ingang van nummer 44) en de econoom Frank van Puffelen. De vormgeving van het *Boekmancahier* lag in handen van Hannie Pijnappels te Amsterdam; de opmaak werd verzorgd door Arie den Dulk van bureau Tekstueel in Alkmaar. De kopij werd gecorrigeerd door Pieter Conijn, Marieke van Driel van Word Watchers, Frank van Driel van bureau Tekst/Support, allen te Amsterdam. De samenvattingen zijn in het Engels vertaald door Wendie Shaffer van Shaffer's English te Amsterdam (nummers 43 en 46), Bob Ordish, Amsterdam (nummer 44) en Don Mader in Rotterdam (nummer 45). Het *Boekmancahier* werd gedrukt door Krips te Meppel.

De redactieraad van het *Boekmancahier*, benoemd door het bestuur van de Boekmanstichting, bestond uit Els Baeten (Vlaams Theater Instituut), Ton Bevers (Erasmus Universiteit Rotterdam), Carry van Lakerveld (Culture & Context) en Carmelita Serkei (Stichting Allochtonen Omroep).

Schoonheid of herinnering

Aan het project *Schoonheid of herinnering*, over de presentatie van geschiedenis in musea, is verbonden Michèle C.D. Jacobs. Zij studeerde geschiedenis aan het John Abbott College in Montreal en aan de Hogeschool van Amsterdam en museologie aan de Reinwardt Academie in Amsterdam. Zij is tevens redactielid van de *Museumkr@nt*. Els van Eijck van Heslinga trad op als projectinitiator en -adviseur.

Museumrechtwijzer

De *Museumrechtwijzer* is geredigeerd door Annemarie Beunen. Zij werd daarin bijgestaan door een redactieraad: prof.mr. E.J. Dommering, mr. P. van Dullemen, prof.mr. A.S. Hartkamp, mr. R.J. Hoekstra, mr. F. Kuitenbrouwer, prof.mr. I.C. van der Vlies en mr. D.E. Witteveen.

Financiën

Nadat de fusie tussen de Stichting Centrale Administratie Welzijnzorg en het accountantsbureau Deloitte & Touche een feit was, werd de financiële administratie gedaan in een regionaal kantoor te Amsterdam van laatstgenoemd accountantsbureau.

Om doelmatigheids- en financiële redenen besloot het bestuur in zijn decembervergadering de financiële administratie over te brengen naar de accountant van de stichting, Accountants en Belastingadviseurs Berk. Terzelfdertijd besloot het bestuur over te schakelen van de Utrechtse naar de Amsterdamse vestiging van Berk. De concrete gevolgen van deze operatie zouden pas na de jaarwisseling merkbaar worden. De op 28 april uitgebrachte jaarrekening liet op een totale exploitatie van 2.089.491 gulden een tekort zien van 32.709 gulden.

Kennisverzameling en -beheer

Bibliotheek

Collectie en aanwinsten

Eind 2000 bezat de bibliotheek 26.551 banden en 51.408 gedocumenteerde titels. In totaal zijn er 1.989 nieuwe titelbeschrijvingen in de catalogus opgenomen. Het aantal tijdschriftbanden nam toe met 43 naar 1145. Het aantal periodieken steeg met 20 naar 816.

Deze groei, die dit jaar ruim tien meter plank in beslag nam, maakte het opnieuw noodzakelijk een deel van de 'oude' (1963-1983) collectie te saneren en een ander deel onder te brengen in de Voordrachtzaal.

Naast maandelijks publicatie op internet verschenen er vier afleveringen van de *Aanwinstendisk* met een kwartaaloverzicht. De abonnees zijn op de hoogte gebracht van het feit dat in de toekomst de aanwinsten alleen via internet zullen worden gepubliceerd. Zolang er echter nog abonnees zijn zonder toegang tot het web, blijft de kwartaaluitgave van de aanwinsten op diskette gehandhaafd.

In november is de eerste fase van het project 'digitalisering van de bibliotheek' van start gegaan. Deze pilotfase behelst de digitale opslag van digitaal aangeboden documenten. Er zijn in de laatste twee maanden van het jaar 58 digitale aanwinsten in de catalogus opgenomen.

Om de collectie te raadplegen heeft het publiek momenteel vier catalogusstations tot zijn beschikking en het kan hier zonder veel begeleiding goed mee overweg. Ook wordt de catalogus in toenemende mate via internet geraadpleegd, gemiddeld 185 maal per maand.

Gebruikers

De bibliotheekcollectie wordt geraadpleegd door studenten, docenten, onderzoekers, beleidsmakers en medewerkers van kunstinstellingen.

In 2000 bedroeg het aantal externe gebruikers 2253, die samen 4765 publicaties leenden. Medewerkers van de Boekmanstichting leenden 1300 publicaties. Dit aantal ligt hoger dan voorheen, omdat sinds dit jaar behalve de bibliotheekmedewerkers, ook andere medewerkers van de Boekmanstichting een bijdrage leveren aan de ontsluiting van de collectie door het schrijven van samenvattingen.

Dossier Boekmancahier

In samenwerking met de redactie van het *Boekmancahier* is de rubriek 'Dossier' gestart met als een van de doelen de collectie van de bibliotheek onder de aandacht te brengen van lezers van het *Boekmancahier*. In het Dossier wordt een thema uitgelicht. In *Boekmancahier* 46 startte de rubriek met een dossier over 'Roof en recuperatie van (joods) kunstbezit tijdens en na de Tweede Wereldoorlog'.

Inrichting

In afwachting van een totale herinrichting van het pand waarin de Boekmanstichting is gehuisvest, werd de inrichting van de bibliotheek alvast zodanig veranderd, dat er een uitleen- en informatiebalie bij de ingang van de bibliotheek kon worden gerealiseerd. Zo ontstond er voor de bezoeker een duidelijk aanspreekpunt en kregen de informatiespecialisten een betere werkplek.

Thesaurus

In samenwerking met Recap (Resources for Cultural Policy in Europe) en vertaalster Jean Vaughan is in 2000 een begin gemaakt met de ontwikkeling van de Engelse versie van de thesaurus cultuurbeleid. Deze thesaurus wordt door de Boekmanstichting onderhouden en zal door verwante documentatiecentra in Europa in gebruik worden genomen.

Resources for Cultural Policy in Europe (Recap)

De Boekmanstichting coördineert Recap, Resources for Cultural Policy in Europe. Recap is een samenwerkingsverband van Europese documentatiecentra op het gebied van kunst- en cultuurbeleid. Recap stelt zich ten doel om informatie en documentatie uit te wisselen, de samenwerking tussen de centra in verschillende Europese landen te verbeteren, expertise te ontwikkelen op het gebied van systemen die de internationale toegang tot informatie mogelijk maken en om de diverse documentatiecollecties te ontsluiten voor een geïnteresseerd publiek.

Een website – www.recap.nl – vormt het platform voor de activiteiten van Recap. Hier is informatie over het project te vinden. De site biedt directe toegang tot informatiebronnen; onder andere links naar de partnerorganisaties, toegang tot online catalogi, een mailinglist en nieuws.

De belangrijkste Recap-partners in 2000 waren Kulturdokumentation in Wenen, Oostenrijk en Fondazione Fitzcarraldo in Turijn, Italië.

Cultural Policy Research Online (CPRO)

CPRO, Cultural Policy Research Online, is een internationale database van onderzoeksprojecten op het gebied van cultuurbeleid. De Boekmanstichting begon in 1995 met dit initiatief. Tot voor kort heette CPRO Cultural Research In Europe (CRIE), maar in mei 2000 is gekozen voor een bredere focus. CPRO biedt een overzicht van lopend en recent afgerond onderzoek naar kunst- en cultuurbeleid, in én buiten Europa.

De doelstelling van CPRO is onderzoekers en andere geïnteresseerden in 'art-in-society' en cultuurbeleid informatie te verstrekken over onderzoek en de onderlinge communicatie te bevorderen. De database geeft onder andere een korte beschrijving

van de verschillende projecten, naam en (e-mail)adres van de onderzoeker/instantie en iets over de methodologie. CPRO is toegankelijk via www.recap.nl en www.boekman.nl.

De Groene-Boekman Scriptieprijs

De *De Groene-Boekman Scriptieprijs* voor de beste universitaire of hbo-scriptie over kunst en cultuur in hun maatschappelijke context bestaat uit twee onderdelen: een geldbedrag van 2500 gulden (inmiddels opgetrokken tot 4000 gulden) en publicatie van (een deel van) de scriptie onder auspiciën van de Boekmanstichting.

Na een aantal jaren te hebben samengewerkt met het dagblad *Trouw*, vond de Boekmanstichting in het weekblad *De Groene Amsterdammer* een nieuwe partner voor de prijs.

Naar de *De Groene-Boekman Scriptieprijs 1999* dongen 37 scribenten. De stafmedewerkers van de Boekmanstichting maakten een voorselectie van tien scripties. Al in de eerste juryvergadering werd duidelijk dat één scriptie met kop en schouders boven de andere uitstak. Het betrof *The negative (of the) city: unbuilt projects and undesirable architecture in Vienna* van Mélanie van der Hoorn. De auteur beschrijft de openbare meningsvorming omtrent de inpassing van moderne architectuur in het historische stadscentrum van Wenen. De jury vond dat de auteur het onderwerp goed beheerste en dat zij er met haar boeiende verhaal in slaagde de lezer mee te slepen. De scriptie was deugdelijk opgezet en getuigde van een gedegen antropologische visie, gekenmerkt door een gedistantieerde en kritische blik. Het juryrapport is gepubliceerd in *Boekmancahier 45*.

Op 15 juni werd de prijs aan Mélanie van der Hoorn overhandigd door mevrouw dr. Els van Eijck van Heslinga, voorzitter van het bestuur van de Boekmanstichting. De begeleider van de scriptie, dr. Henk Schulte Nordholt, gaf een korte handleiding 'Hoe begeleid ik een winnende scriptie'. Ir. Bart Lootsma, verbonden aan het Berlage Instituut en aan diverse architectuurtijdschriften en bovenal Wenenkenner, plaatste de scriptie in de actuele discussie binnen de architectuurkritiek, waarbij aandacht voor de sociaal-wetenschappelijke benadering van architectuur. In het najaar van 2000 bleek NAI uitgevers bereid een bewerking van de scriptie te publiceren. De Boekmanstichting heeft vervolgens op zich genomen door fondsenwerving het project kostendekkend te maken.

Kunstprijzen in Nederland

In september 2000 verscheen de derde editie van *Kunstprijzen in Nederland*. Opgenomen zijn prijzen voor de verschillende kunstsectoren (literatuur, theater, beeldende kunst, fotografie, muziek, film, architectuur, kunst en cultuur), massamedia, kunsteducatie en cultuurbehoud (monumentenzorg, musea en

bibliotheken). Per prijs is de volgende informatie verzameld: de naam; de sector waarbinnen deze wordt uitgereikt; een omschrijving, waarin opgenomen hoe vaak de prijs wordt uitgereikt, wie er voor in aanmerking komt en waaruit de prijs bestaat; de regio waarop de prijs betrekking heeft; naam, adres, telefoonnummer, faxnummer en e-mailadres van de verantwoordelijke instantie of persoon én instellingsjaar van de prijs.

Opgenomen zijn prijzen voor zowel professionele kunst als amateurkunst, die met enige regelmaat of wanneer daartoe aanleiding is, worden uitgereikt en waarvoor een Nederlandse instelling of persoon verantwoordelijk is.

De derde editie bevat 724 Nederlandse kunst- en cultuurprijzen. In vergelijking met de vorige editie zijn er 108 nieuwe prijzen opgenomen, waarvan er 24 in 1999 en 11 in 2000 zijn ingesteld. Daarnaast zijn er 33 prijzen niet meer opgenomen, omdat ze niet meer worden uitgereikt of niet meer aan de criteria voor opname voldeden.

Kroniek

Op de website van de stichting is de kroniek met belangrijkste gebeurtenissen op het terrein van kunst- en cultuurbeleid in Nederland ondergebracht. Wekelijks wordt nieuwe informatie toegevoegd, die is gedestilleerd uit de belangrijkste landelijke dagbladen.

Congresagenda

De Boekmanstichting houdt op haar website een agenda bij van nationale en internationale congressen, symposia, debatten en lezingen over haar werkterrein, in het bijzonder kunst- en cultuurbeleid en maatschappelijke aspecten van kunst en cultuur. Wekelijks wordt er actuele informatie toegevoegd en verouderde informatie verwijderd. Waar mogelijk zijn links gemaakt naar de website van de organisatoren van de bijeenkomst.

Kennisontwikkeling en -verspreiding

Kunstsociologie

Boekmanleerstoel Kunstsociologie

Ter gelegenheid van haar eerste bezoek aan Nederland werd Nathalie Heinich, bekleedster van de Boekmanleerstoel Kunstsociologie aan de Universiteit van Amsterdam, uitgebreid geïnterviewd voor *Folia*, het universiteitsblad van de UvA (*Folia*, jrg. 53, nr. 39, 30 juni, 10). Zij hield voordrachten over haar werk voor de staf van de vakgroep Kunst en Cultuurwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam en van de Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek van de Universiteit van Amsterdam.

'What is an artistic event' was de titel van de maidenspeech van Nathalie Heinich waarmee zij zich op 20 april presenteerde aan de Nederlandse academische wereld, de kunstwereld en de beleidswereld. In deze speech hield zij een pleidooi voor een anti-reductionistische, pluralistische, waardenneutrale, descriptieve en empirische sociologie van de kunst. Vanuit dat, antropologische geïnspireerde, perspectief analyseerde Heinich in haar voordracht waarom *events* een belangrijke rol spelen in de kunstwereld. Als voorbeelden van *events* noemde zij de première van een bekende opera of de laatste voorstelling van een befaamd zanger of de grootschalige tentoonstelling in 1990 in Nederland over Vincent van Gogh ter gelegenheid van het feit dat hij honderd jaar geleden overleed. Al doende schetste zij een nieuw paradigma van artistieke waardebepaling in de kunstwereld waarin het uitzonderlijke (*singularity realm*) van doorslaggevend belang blijkt te zijn – hetgeen ook met zich meebrengt dat het aantal *non-events*, bijvoorbeeld door diskwalificatie of protest, toeneemt. Heinich meent dat het niet de taak van de kunstsociologie is om zich bezig te houden met de betekenis van de *events* als zodanig maar om het systeem van waarden in beeld te brengen dat ten grondslag ligt aan de posities die mensen innemen ten opzichte van die uitzonderlijke gebeurtenissen en aan de discussies die erover worden gevoerd.

Een bewerking van deze lezing is afgedrukt in *Boekmancahier* 44 (verscheen ook in overdruk). Naar aanleiding van dat artikel heeft de hoofdredacteur van het *Boekmancahier* een aantal internationaal gerenommeerde wetenschappers gevraagd om te reageren op haar specifieke benadering van de kunstsociologie. Zo gaf Rudi Laermans, hoogleraar in de Theoretische Sociologie en Sociologie van Kunst en Cultuur aan de Katholieke Universiteit Leuven, een inleiding op haar empirisch rijke werk en plaatste hij de lezing in het kader van haar oeuvre van de afgelopen tien jaar (*Boekmancahier* 46). In datzelfde nummer kritiseerde Willem Schinkel, promovendus aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, haar claim op de relatieve neutraliteit van haar benadering.

Ton Bevers, hoogleraar kunst en cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam besteedde in *Boekmancahier* 46 aandacht aan Heinichs (toen) meest recente boek *L'épreuve de la grandeur* (Parijs: La Découverte, 1999).

Op 11 april 2000 nam Nathalie Heinrich deel aan een bijeenkomst over de internationale stand van zaken in de beeldende kunstcritiek. De bijeenkomst was georganiseerd door de gezamenlijke buitenlandse-culturele instituten in Nederland, het Goethe-Instituut, het Istituto di Cultura Italiano en het Maison Descartes. Nathalie Heinrich sprak over de situatie in de kunstcritiek in Frankrijk waar grote verschillen en ook controversen zijn tussen een door overheidsbeleid gedomineerd kunstcircuit gelieerd aan een (internationale) avant-garde en een meer modernistisch georiënteerd markt circuit.

Voor studenten Culturele Studies en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam gaf mevrouw Heinrich in april-mei in het kader van de collegencyclus beroepservaring en kunstbeleid (gecoördineerd door Dos Elshout) een vijftal colleges. Zij gaf haar (kritische) visie op een aantal nestoren uit de geschiedenis van de kunstsociologie, onder wie Pierre Bourdieu en Howard Becker. Onderwerpen die zij aan de orde stelde waren onder meer de verering van kunst en kunstenaars en begrippen als erkenning en inspiratie. Haar socioantropologische benadering van fenomenen als bewondering en verering illustreerde Heinrich aan de hand van haar boek over de receptie van werk en leven van Vincent van Gogh (*The Glory of Van Gogh: an Anthropology of Admiration*. Princeton University Press, 1996). Ook besteedde zij in de colleges aandacht aan de psychosociale concepten artistieke erkenning en inspiratie. Met name de wijze waarop schrijvers tegen die fenomenen aankijken werd door Heinrich behandeld aan de hand van haar boek *L'épreuve de la grandeur: prix littéraires et reconnaissance* over het effect van literaire prijzen op de carrières van schrijvers. De betekenis van inspiratie voor schrijvers en verschillende visies van auteurs op dat fenomeen waren onderwerpen die Heinrich eveneens aan de orde stelde op basis van haar laatste boek *Etre écrivain: création et identité* (La Découverte, 2000).

Professionalisering

Workshop Profession Artist

Op 12 en 13 oktober werd onder leiding van Pim den Boer, hoogleraar Europese Cultuurgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam de workshop *Profession Artist; the long Nineteenth Century* gehouden. Initiatiefnemer was Dani Cuypers, destijds verbonden aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en promovenda op een onderzoek naar Franse kunstcritiek in de negentiende eeuw. Doel van de workshop was de veranderingen die zich in de loop van de negentiende eeuw voordeden in de beroepsopvatting en beroepsuitoefening van schilders en schrijvers te traceren en te plaatsen binnen hun sociaal economische context, zo mogelijk in Europees vergelijkend perspectief. Inleidingen werden gehouden door Nathalie Heinrich, *The Neo-academic Realm, between Profession and Vocation*; Dieuwertje Dekkers (Rijksuniversiteit Groningen), *Developments in the Art Market*; Lisa Kuitert,

(Universiteit van Amsterdam, Neerlandistiek) *Profession: writer, On Sales Methods and Literary History*; Annemieke Hoogenboom (Universiteit Utrecht, Kunstgeschiedenis) *Painters in Holland 1800-1850: Myth and (other) Reality*; Lut Pil (Katholieke Universiteit Leuven, Kunstgeschiedenis) *The Landscape Painter and the Public in the Context of the Picturesque*; Ton van Kalmthout (Rijksuniversiteit Groningen, Neerlandistiek) *Some Literary Professional Associations in the Netherlands, ca. 1875-1914*; Chris Stolwijk (Van Gogh Museum Amsterdam) *The Canonisation of an Artist: Van Gogh and the Art Market 1890-1920*; Dani Cuypers *Where Both Worlds Meet? Art Criticism and the Interaction between the Literary and Artistic Field in France* en Joris Vlasselaers (Katholieke Universiteit Leuven, literaire studies) *Publicity, Propaganda and Criticism*. In haar conclusie van de bijeenkomst benadrukte Nathalie Heinrich het belang van multidisciplinair en vergelijkend onderzoek. Een aantal bijdragen aan de workshop wordt in bewerkte vorm gepubliceerd in *Boekmancahier* 47 (2001).

Kunst en economie

Cao's in de culturele sector

Op 11 februari 2000 is in de Voordrachtzaal van de Boekmanstichting een besloten *expertmeeting* over cao's in de culturele sector gehouden, naar aanleiding van het proefschrift *Collectieve arbeidsovereenkomsten in de culturele sector: het ontstaan van een institutie* door cultureel-econoom Berend Jan Langenberg (Amsterdam: Boekmanstudies, 1999). Langenberg stelt dat in grote delen van de culturele sector arbeidsrelaties tot stand komen die, vergeleken met andere sectoren van bedrijvigheid, nauwelijks worden beïnvloed door regels en procedures. Ze worden daarom omschreven in termen van jungle en chaos. De beperkte regulering heeft volgens Langenberg te maken met bijzondere eigenschappen van de arbeidsmarkt in die sectoren: een overaanbod van arbeid, veel zelfstandigen en een zeer scheve inkomensverdeling. Het collectief arbeidsvoorwaardenoverleg is bovendien voornamelijk beperkt tot instellingen die structureel door de overheid worden ondersteund. Slechts een paar duizend van de in het totaal ruim 100.000 arbeidsrelaties worden beheerst door een cao. Vakbonden streven naar meer collectief arbeidsvoorwaardenoverleg, bijvoorbeeld in de media-industrie, bij de ad hoc gesubsidieerde instellingen en de zogenaamde vrije theaterproducenten. Het is de vraag of dat nastrevenswaardig is en zo ja, in welke vorm. Want ook in de culturele sector wordt de discussie gedomineerd door de vraag naar de mate van decentralisatie van het arbeidsvoorwaardenoverleg: mikt men op cao's voor een hele bedrijfstak of geeft men de voorkeur aan zogenoemde ondernemingscao's oftewel arbeidsvoorwaardenoverleg op ondernemingsniveau? Deze vragen stonden centraal op de *expertmeeting*. Over dit thema publiceerde Berend Jan Langenberg ook een artikel in *Boekmancahier* 47 (2001)

Ronald de Leij, directeur Sociale Zaken VNO-NCW heeft, uitgaande van deze

vragen, een referaat gehouden en Henk van der Kolk, cao-coördinator van de FNV een coreferaat. Het debat is geleid door Niko van Niekerk, algemeen secretaris van de Sociaal-Economische Raad. Aanwezigen waren vertegenwoordigers van instellingen uit de brede culturele en mediasector die in hun dagelijkse praktijk moeten onderhandelen over cao's. De *expertmeeting* is voorbereid door Ineke van Hamersveld.

Jan Bus van de Sociaal-Economische Raad schreef onder de titel 'Van jungle naar polder: culturele sector op cao-pad' een verslag van de bijeenkomst in het *SER-Bulletin* (maart, 10-13).

Culturele economie in de lage landen

In april verscheen de literatuurstudie *Culturele economie in de lage landen* van Frank van Puffelen, econoom en marketingdeskundige. Daarin houdt hij Nederlandstalige publicaties van economen en bedrijfskundigen tegen het licht. Van Puffelen behandelt studies over zowel de gesubsidieerde (podiumkunsten, beeldende kunst, musea, monumenten) als de overwegend niet-gesubsidieerde kunsten (popmuziek, jazz, cabaret, design, boeken, film en bioscoop). Wat is de bijdrage van Nederlandse en Vlaamse economen aan kunstbeleid en kunstmanagement? Met hun roep om evalueerbare strategieën en middelen hebben economen bijgedragen aan de rationalisering van het kunstbeleid. Voorts introduceerden zij bedrijfskundige inzichten bij kunstinstellingen. Zij bepleitten de toepassing van moderne management- en marketingtechnieken in de kunstensector.

Culturele economie in de lage landen is tot stand gekomen dankzij een financiële bijdrage van het Dick Meys Fonds voor Kunst en Economie. In het tijdschrift *Openbaar bestuur* (nr. 9) publiceerde Van Puffelen de belangrijkste bevindingen uit zijn studie.

De literatuurstudie van Frank van Puffelen is in de Voordrachtzaal van de Boekmanstichting gepresenteerd op 27 april, alwaar het eerste exemplaar werd overhandigd aan Jan Pen, emeritus hoogleraar economie. Dit vijftiende Boekmandebat kreeg als titel *Kunst, cultuur en economie: agenda van verleden en toekomst*. Centraal stonden vier thema's uit het literatuuronderzoek: de rationalisering van de subsidieverstrekking, het blijvend hoge exploitatietekort van de podiumkunsten, de twijfelachtige betekenis van *impact studies* en het nut van marketing in de culturele sector. Het debat stond onder leiding van dr. Berend Jan Langenberg, econoom en werkzaam bij de Erasmus Universiteit Rotterdam. Deelnemers aan het debat waren: Guido De Brabander, hoogleraar toegepaste economie aan de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen (UFSIA), Aniek Desmet, econome en werkzaam bij de cel cultuurbeleid van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel, Fred Voncken, econoom en hoofd financiën van de directie Algemeen Cultuurbeleid bij het ministerie van OCenW en Nachoem Wijnberg, econoom en werkzaam bij de Erasmus Universiteit Rotterdam. De afsluiting, een gesproken column over de agenda voor de culturele economie, was in handen van Hans Abbing, beeldend kunstenaar en econoom.

Kunst- en cultuurbeleid

Kunst op termijn. Toekomststudies cultuur 1

Na een lange voorbereidingstijd kon met betrekking tot het project 'toekomststudies cultuur' in 2000 worden geoogst. Samen met het Sociaal en Cultureel Planbureau werd de reeks Toekomststudies cultuur gelanceerd. De serie wil bijdragen aan een brede en diepgravende discussie over het culturele leven in de komende decennia en de manier waarop dat met beleid kan worden veiliggesteld. Een meer directe aanleiding vormde de stand van zaken in het politieke debat over cultuur. Dat is steeds meer gericht op het vinden van concrete oplossingen voor incidentele kwesties en raakt door de wettelijke termijn van het vierjarige beleid (kunstenplan) almaar verder van het langetermijnperspectief afgeschermd.

Voor het eerste boek uit de serie werd een schrijfp opdracht verleend aan Henny Langeveld, emeritus hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. In haar studie, getiteld *Kunst op termijn: toekomstscenario's voor cultuurbeleid* houdt zij zich bezig met de groeiende kloof tussen vraag en aanbod in de kunst. Aan de hand van twee scenario's schetst zij de aangrijpingspunten voor overheidsbeleid. In het scenario 'de ondernemende samenleving' is de rol van de overheid voornamelijk faciliterend en dat wijkt niet veel af van hoe zij zich momenteel ontwikkelt. In het tweede scenario, dat van 'de ingetogen samenleving', stimuleert de overheid het kwaliteitsbewustzijn zoals dat bijvoorbeeld ook te vinden is in de milieubeweging en het postmaterialisme. Haar visie is dat het overheidsingrijpen nooit los kan worden gezien van de ontwikkelingen in grotere maatschappelijke verbanden, zodat het maatschappelijke scenario in alle omstandigheden tegelijk het scenario van het overheidshandelen bepaalt.

Het eerste exemplaar van Langevelts studie werd op 28 juni in het gebouw van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aangeboden aan Judith Belinfante, namens de Partij van de Arbeid lid van de Tweede-Kamercommissie voor cultuur.

Cultuur over grenzen: Nederland (NL) en Nordrhein-Westfalen (NRW)

Als vervolg op de conferentie over de mogelijkheden van en problemen bij artistiek en cultureel grensverkeer (1999) verscheen in september een tweetalig conferentieverslag met daarin bijdragen van politici, beleidsmakers en vertegenwoordigers van de georganiseerde cultuur. Het is een uitgave van de Kulturpolitische Gesellschaft in Bonn en het Duitsland Instituut en de Boekmanstichting, beide te Amsterdam gevestigd. *Cultuur over grenzen* wil allereerst licht werpen op de twee vigerende cultuurpolitieke systemen in beide landen. Het uitgangspunt voor conferentie en publicatie was dat men over en weer weinig bekend was met elkaars beleidssystemen en dat het in de eerste plaats nodig was de systemen in een toegankelijk overzicht te schetsen. In een volgende fase zou dan een vergelijking van beide systemen kunnen plaatsvinden. Dan zou aan het licht kunnen komen of mogelijke problemen van artistiek grensverkeer samenhangen met de verschillen in beleidssystemen. Het is om die reden dat in het boek relatief veel

ruimte is gegund aan het toelichten van de systemen van het cultuurbeleid van beide gebieden.

Maar er is ook veel aandacht voor de praktijk: een aantal auteurs met ruime ervaring in de culturele praktijk verhaalt over culturele uitwisseling. Waar die bij de podiumkunst wellicht af en toe nog een schoorvoetend karakter heeft, is er bijvoorbeeld op het gebied van film al een zeer vergevorderde staat van samenwerking tussen NRW en NL. Door de combinatie van deze ervaringsfeiten met de tamelijk complete beschrijving van de cultuurpolitieke dimensie van het kunstbestel levert het boek een nuttige bijdrage aan het optimaliseren van cultureel grensverkeer.

Het boek bevat bijdragen van onder anderen Ilse Brusis, Rick van der Ploeg, Kathinka Dittrich, Frans de Ruiter, Loek van der Sande, Ryclef Rienstra en Doris Gau.

Circle

Nadat in november 1998 in Parijs was aangekondigd dat het ministerie van OCenW de Boekmanstichting een bijdrage voor professionalisering van Circle in het vooruitzicht stelde, meldde Diane Dodd, woonachtig in Barcelona, zich voor de post van coördinator. Besloten werd haar voor de duur van één jaar een freelance contract aan te bieden. Aldus te werk gesteld nam zij de voorbereiding ter hand van een conferentie onder het thema 'Sociale cohesie en cultuur'. Deze conferentie, die plaatsvond in mei in Edmonton (Canada), was een joint venture van Circle en haar zustervereniging CCRN (Canadian Cultural Research Network). Eva Brinkman en Cas Smithuijsen verzorgden de Nederlandse bijdrage die inging op recente ontwikkelingen in het Nederlandse cultuurbeleid en dan vooral die onderdelen die door de staatssecretaris van Cultuur werden gepresenteerd onder de titel 'Actieplan Cultuurbeleid'. De bijdrage wordt in maart 2001 gepubliceerd door het informatienetwerk Culturelink te Zagreb.

In november vond in Wenen een vervolg op de conferentie plaats. Daar lag het accent op *civil society*, en haar betekenis voor cultuur en cultuurbeleid. Daar vond ook een eerste presentatie plaats van het manuscript *Civil Society and Culture*, geschreven door de Poolse socioloog Dorota Ilczuk. De stichting Boekmanstudies zal deze studie, een combinatie van veldonderzoek in een aantal Europese landen en een verkenning van zowel de theorie als de beleidspraktijk, in 2001 publiceren. In Wenen hield Circle ook haar *general assembly*. Bij acclamatie werd Peter Inkei uit Boedapest benoemd tot secretaris-generaal van het bestuur. Hij volgde in die functie Cas Smithuijsen op, die enige tijd de functies van secretaris en penningmeester combineerde. Tijdens de vergadering is vastgesteld dat Rod Fisher de organisatie van de Circle-Round Table 2001 op zich neemt. Het thema – cultuur en vrijwilligers – werd ook vastgesteld.

De sanering van de subsidiëring

Op 20 april verscheen het werkdocument *De sanering van de subsidiëring* van Hans van Dulken. Het is een literatuurstudie naar het subsidiebeleid van de rijksoverheid op het terrein van monumentenzorg, film en toneel vanaf de jaren zestig. Inmiddels is het rapport door verschillende deskundigen becommentarieerd en werkt de auteur aan de definitieve versie, die naar verwachting in 2001 zal verschijnen. Voor de publicatie van het uiteindelijke rapport ontvangt de stichting subsidie van het ministerie van OCenW.

Reader kunstbeleid

In 1988 en 1990 zijn op verzoek van de Universiteit van Amsterdam twee readers verschenen onder de titel *Kunst en overheid; beleid en praktijk*. De readers gaven inzicht in het beleid van de overheid op het terrein van de kunsten, zowel in algemene zin als binnen de verschillende kunstsectoren teneinde geïnteresseerden wegwijs te maken in het Nederlandse kunstbeleid en -bestel. De readers waren bedoeld voor studenten en docenten culturele studies en aanverwante terreinen, letteren en sociale wetenschappen met aandacht voor cultuur, maar ook voor beleidsambtenaren op verschillende niveaus en culturele instellingen. Inmiddels zijn we meer dan tien jaar verder en is er het een en ander gebeurd in het nationale kunstbeleid, hetgeen een goede aanleiding is voor het maken van een nieuwe reader. In het verslagjaar werden voorbereidingen getroffen en naar verwachting wordt in het najaar van 2001 een nieuwe reader *Kunst, overheid en markt; theorie, beleid en praktijk* (werktitel) uitgegeven onder auspiciën van een redactieraad die bestaat uit vertegenwoordigers van de diverse universiteiten die culturele studies, kunstbeleid en kunstmanagement in hun pakket hebben. De samenstelling en coördinatie is in handen van Truus Gubbels.

Cultuureducatie

Europese conferentie cultuureducatie

Op verzoek van het ministerie van OCenW organiseert de Boekmanstichting samen met Cultuurnetwerk Nederland en de Erasmus Universiteit Rotterdam een Europese conferentie over cultuureducatie. De driedaagse conferentie, getiteld *A Must or A Muse, Arts and Culture in Education: Policy and Practice in Europe*, vindt plaats van 26 tot en met 29 september 2001 in Rotterdam, dat jaar een van de Europese Culturele hoofdsteden.

Centraal staat het binnenschoolse cultuureducatiebeleid van de Europese landen voor leerlingen in het voortgezet onderwijs (12-18 jaar). De conferentie biedt een podium voor informatie- en kennisuitwisseling aan politici, beleidsfunctionarissen, wetenschappers en vertegenwoordigers van scholen en educatieve instellingen. De bedoeling van de conferentie is te komen tot een systematische uitwisseling en

vergelijking van informatie, ervaringen en discussiepunten op het terrein van de binnenschoolse cultuureducatie. Door de conferentie wordt bijgedragen aan een betere benutting van de beschikbare kennis en ervaring ten behoeve van de internationale gemeenschap die als belanghebbende of belangstellende bij cultuureducatie is betrokken. Zij wil behulpzaam zijn bij het opzetten van een internationale databank cultuureducatie.

De conferentie zal uitmonden in aanbevelingen, te gebruiken door nationale en internationale bestuurslichamen (Raad van Europa, Europese Unie, Unesco) die gehouden zijn beleid te ontwikkelen om de toekomstige ontwikkelingen in kunst, cultuur en samenleving gunstig te beïnvloeden.

Begin 2000 is gestart met de eerste fase van de organisatie van de conferentie: het verzamelen van informatie. Allereerst is er een *discussion paper* vervaardigd waarin de kaders voor de conferentie zijn geformuleerd. De aandacht richt zich bij de informatieverzameling vooral op vraagstukken binnen de cultuureducatie die de actuele agenda bepalen en die rechtstreeks verband houden met de beleidscyclus (beleid, praktijk en evaluatie) van de binnenschoolse cultuureducatie.

De Erasmus Universiteit Rotterdam (Ton Bevers en Karlijn Ernst) neemt in deze fase het literatuuronderzoek voor haar rekening, Cultuurnetwerk Nederland (voorheen LOKV, Nederlands instituut voor kunsteducatie, Marjo van Hoorn en Piet Hagenaars) richt zich op de verzameling en beschrijving van praktijkvoorbeelden en de Boekmanstichting (Erica Haffmans) coördineert de internationale enquête, die is gestuurd naar experts in de sectoren beleid, onderzoek en praktijk van de verschillende Europese landen. Voor de verzameling van deze informatie is onder andere gebruik gemaakt van het Circle-netwerk. De aldus vergaarde en geanalyseerde informatie wordt gepubliceerd in de conferentiereader. Actuele informatie over de conferentie is te vinden op de website: www.amustoramuse.org.

Cultuurparticipatie

Toekomststudies cultuur 2

In november verscheen de tweede aflevering van de reeks Toekomststudies cultuur. In de studie getiteld *Cultuur tussen competentie en competitie: contouren van het cultuurbereik 2030* geven twee medewerkers van het Sociaal en Cultureel Planbureau, Andries van den Broek en Jos de Haan, een visie op mogelijke ontwikkelingen in de maatschappelijke actieradius van cultuur. In scenario's presenteren zij verschillende opties: het marginaliseringsscenario laat de cultuur langzaam eclipsen als gevolg van een verloren strijd met concurrerende aanbieders op de markt van de vrije tijd. In het consolideringsscenario behoudt de cultuur een plaats tussen de andere producenten van multitainment en in het herwaarderingscenario wordt de cultuur herontdekt door groepen die geen genoeg meer nemen met het 'lage' aanbod van de vrijetijdsindustrie. De vraag welk scenario

uiteindelijk de meest kansen heeft hangt sterk af van de mate waarin mensen de competentie verwerven en bezitten om van de cultuur te kunnen genieten. Het eerste exemplaar van de studie van Van den Broek en De Haan werd op 6 november in het gebouw van de Boekmanstichting aangeboden aan de voorzitter van de Raad voor Cultuur, Winnie Sorgdrager.

Culturele diversiteit

Boekmancahier 44 en 45

Staatssecretaris Rick van der Ploeg wil, in aansluiting op het regeerakkoord, investeren

in groepen die naar zijn mening onvoldoende zichtbaar zijn in het gesubsidieerde circuit, als producenten, noch als consumenten. Culturele diversiteit verwijst naar factoren die individuen hun identiteit verlenen, zoals etniciteit en gender, maar ook klasse, opleidingsniveau en culturele bagage. Als groep floreren vooral allochtonen en vrouwen in de culturele sector minder dan op grond van hun aantal en kwalificaties verwacht mag worden. In *Boekmancahier 44* is dan ook aandacht aan die materie besteed. Carmelita Serkei, hoofd beleid van de Stichting Allochtonen Omroep, lid van de Commissie Toekomst Overheidscommunicatie, vindt dat de publieke omroepen een blinde vlek hebben voor allochtonen. Juist voor groepen, zoals allochtonen, die nog een plaats moeten vinden in de samenleving, vervullen de media een belangrijke rol. Zichtbaar zijn in de media, als professional of in het nieuws, geeft een gevoel van herkenning en waardering. De praktijk is echter teleurstellend.

De culturele sector is een sector die vrouwen aantrekt. Cijfers over het aantal vrouwen dat afstudeert op een kunstacademie, toneelschool, conservatorium of aan de universiteit klinken echter niet door in cijfers over hun arbeidsmarktparticipatie, doorstroom naar leidinggevende functies of topcarrières als kunstenaars, aldus Ineke van Hamersveld.

Katharina Scherke (assistent professor Sociologie aan de Universiteit van Graz), liet zien dat kunstenaressen, meer dan hun mannelijke collega's, proberen om carrière en privéleven met elkaar in balans te brengen, met alle gevolgen van dien.

Jongeren en ouderen nemen hun eigen bijzondere positie in de culturele sector in. Jongeren als consumenten die intensiever dan ooit bij de culturele productie betrokken moeten worden. Bestaande marketinginstrumenten zijn echter onvoldoende op hen afgestemd, aldus Lobke Buenen en Marieke Peters in *Boekmancahier 44*. Zij organiseerden voor Theater aan de Parade twee deskundigenpanels over jongeren, marketing en theater. Het eerste met marketingdeskundigen en theatermakers, het tweede met jongeren. Over het tweede panel is verslag gedaan in *Boekmancahier 45*. Het blijkt dat het theaterbezoek door jongeren wordt beïnvloed door factoren als programmering, prijs, atmosfeer en communicatie. De meeste jongeren houden van

programmering, prijs, atmosfeer en communicatie. De meeste jongeren houden van cabaret, komedies, musicals en popconcerten.

Zoveel aandacht er voor jongeren is, zo weinig is er voor ouderen, aldus Kees Knipscheer, hoogleraar Sociale Gerontologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam, in *Boekmancahier 44*. Zijn advies: betrek hen bij het regionale culturele leven.

Marketing

Boekmancahier 45

In het kader van cultureel ondernemerschap speelt marketing een belangrijke rol. 'Marketing' schrijft cultureel-econoom Frits de Leeuw in *Boekmancahier 45* bestaat uit 'een systematisch geheel van maatregelen om zoveel mogelijk klanten te werven en vervolgens te binden'. De culturele sector toont een gevarieerd scala aan activiteiten die alle onder die noemer vallen. De culturele informatiemarkt, bijvoorbeeld: appetizer voor de culturele activiteiten van het nieuwe seizoen. Kirsten Sinke, manager marketing en publiciteit in Theater aan de Parade, constateert in *Boekmancahier 45* dat dit collectieve promotie-instrument uiterst effectief is: ongeveer de helft van de bezoekers gaat in het nieuwe seizoen daadwerkelijk naar een voorstelling of tentoonstelling. Zij adviseert de deelnemende instellingen verder te kijken dan het individuele belang en zich te verenigen in brancheorganisaties om het marktaandeel van de culturele sector op de vrijetijdsmarkt te vergroten. Er zijn echter ook culturele instellingen, zoals het Amsterdams Uit Buro (AUB), die een actieve relatie met hun actuele en potentiële klanten onderhouden via hun website. In *Boekmancahier 45* beschrijft Bas Koopman, projectmanager bij Evident Internet B.V., hoe het AUB zijn collectieve marketing via het medium internet bedrijft.

Amateurkunst

De Engelenbak: 25 jaar een theater om lief te hebben

In opdracht van De Engelenbak, het Amsterdamse theater voor amateurs, coproduceerde de stichting Boekmanstudies mét het theater een jubileumbundel. Mieke de Waal verwoordde de geschiedenis van het theater. Tevens nam zij op zich om geschreven portretten te maken van mensen die vanuit verschillende disciplines of functies in het laatste kwart van de twintigste eeuw met De Engelenbak te maken hebben gehad. De portretten werden gebaseerd op interviews met de betrokkenen of archiefmateriaal.

Om de geschiedenis van De Engelenbak in een ruimer perspectief te plaatsten werden drie auteurs aangezocht een aantal facetten van het amateurisme specifieker te belichten. Jos de Haan, verbonden aan het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), beschreef de belangrijkste ontwikkelingen in het bestel van het amateurisme en de veranderende motieven die ten grondslag liggen aan de deelname aan amateurkunst.

Op basis van een langdurige ervaring met het amateurkunstbeleid zoals dat door het departement van Cultuur werd gerealiseerd, schreef Eltje Bos een bijdrage over de beleidsontwikkelingen op het desbetreffende gebied. Theaterwetenschapper Minke van den Berg leverde een beschouwing over de wijze waarop het publiek een amateurvoorstelling beleeft en beoordeelt.

Op 1 december werd het eerste exemplaar van de jubileumbundel door de directeur van De Engelenbak, Pia van den Berg, overhandigd aan Schelto Patijn, destijds burgemeester van Amsterdam. Aansluitend vond in de reeks Boekmandebatten het *Boekmandebat XVII* plaats, getiteld 'De toekomst van het amateurtheater: artistieke noodzaak of bevroren hobbyïsme?' Over dit thema vond een gedachtewisseling plaats over de vraag waaraan het amateurtoneel zijn identiteit ontleent: aan de professionele kunsten of aan de uiteenlopende trends in de grootstedelijke patronen van vrijetijdsbesteding? Cas Smithuijsen verzorgde de inleiding. Aan de discussie, onder leiding van Sandra Rottenberg, werd deelgenomen door Dick van den Heuvel (scenarioschrijver), Jos de Haan (onderzoeker SCP), Ria Lavrijsen (projectcoördinator Tropeninstituut Theater) en Jenny Troenodikromo (actrice bij *Made in da Shade*).

Beeldende kunst

Workshop overheidsinterventie in de kunstwereld

Op 17 mei organiseerde de Boekmanstichting de workshop *Overheidsinterventie in de beeldendekunstwereld*. Op dat terrein gespecialiseerde onderzoekers en promovendi waren uitgenodigd voor de bijeenkomst. Doel van de workshop was om aan de hand van onderzoeksbevindingen de rol van de overheid in de beeldendekunstwereld hier te lande te spiegelen aan de rol die de Franse overheid speelt in de beeldendekunstwereld. Nathalie Heinich hield een inleiding over de stand van zaken in Frankrijk en dr. Wouter de Nooy van de Erasmus Universiteit Rotterdam over de verschillende circuits van deskundigen die in de Nederlandse beeldendekunstwereld actief zijn. Dr. Henk Vinken van het Instituut voor Arbeidsvraagstukken van de Katholieke Universiteit Brabant sprak over de effecten van startstipendia die beginnende beeldende kunstenaars vanaf 1984 kunnen aanvragen bij het Fonds voor de Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst. Drs. Olav Velthuis, promovendus aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en medeorganisator van de workshop, hield een betoog over prijsvorming in de beeldendekunstwereld. Na de inleidingen werd aan de hand van een aantal stellingen gediscussieerd.

Beeldendekunstkritiek in Nederland.

Op 29 maart werd ten huize van de Raad voor Cultuur te Den Haag door Kees Vuyk, filosoof en directeur van de Hogeschool voor beeldende kunst en vormgeving, bouwkunst, muziek en theater te Kampen, het eerste exemplaar van de bundel *Beeldendekunstkritiek in Nederland een stand van zaken* uitgereikt aan Winnie

Sorgdrager, voorzitter van de Raad voor Cultuur. De bundel was gebaseerd op een gelijknamige *expertmeeting* die op 13 november 1998 plaatsvond in de Voordrachtzaal van de Boekmanstichting op instigatie van de afdeling Beeldende Kunsten van het ministerie van OCenW. Tijdens de bijeenkomst wisselden critici, beleidsambtenaren en wetenschappers, onder leiding van Dominic van den Boogerd, directeur van de Ateliers te Amsterdam, met elkaar van gedachten over de kwaliteit van de (Nederlandse) beeldendekunstkritiek.

Ton Bevers, hoogleraar Kunst en Cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, geeft in zijn artikel *De chronische reflectie; over kunstkritiek in Nederland en elders* zijn visie op de stand van zaken in de Nederlandse kunstkritiek. Hij constateert dat er de afgelopen decennia in Nederland (maar ook daarbuiten) veelvuldig over malaise en misère van de kunstkritiek is gesproken en onleesbaarheid, onduidelijkheid in oordeelsvorming, gebrek aan diepgang en een te hoog theoretisch gehalte daarin terugkerende termen zijn. In internationaal vergelijkend perspectief stelt hij een diagnose van de toestand van de kunstkritiek en analyseert hij de inhoud van de kritiek op de kunstkritiek tegen de achtergrond van ontwikkelingen in de beeldendekunstwereld. Tineke Reijnders, kunscritica en voorzitter van Association Internationale des Critiques d'Art-Nederland, dient hem vanuit de praktijk van de kunscriticus van repliek in haar bijdrage *In het westen blijft het langer licht*. Een verslag van de *expertmeeting* met de titel *Kritiek op de kunstkritiek*, gemaakt door kunsthistorica Gerbrich Voolstra, is ook in de bundel opgenomen evenals een epiloog van kunsthistorica Ingrid Commandeur *Krijgt de kunstkritiek de kritiek die ze verdient*. Maarten Asscher, directeur Kunsten van het ministerie van OCenW schreef een *Ten geleide* voor de bundel.

De lezing die Kees Vuyk uitsprak ter gelegenheid van de uitreiking van het eerste exemplaar van de bundel wordt in bewerkte vorm gepubliceerd in *Boekmancahier* 47 (2001).

Musea

Museumrechtwijzer

Er zijn rechtwijzers voor beeldende kunst, muziek, letteren en theater. Nieuw in de reeks en dit keer ook door de stichting zelf uitgegeven is de *Museumrechtwijzer: juridisch handboek voor musea*. Het ministerie van OCenW is initiator van dit deel van de serie. In samenwerking met de Nederlandse Museumvereniging en Instituut Collectie Nederland is de bundel samengesteld.

Nederlandse musea krijgen steeds meer en vaker te maken met juridische kwesties. In Nederland is geen specifieke regelgeving voor musea. Aan de hand van voorbeelden en problemen uit de museale praktijk behandelt de *Museumrechtwijzer* die onderdelen uit de Nederlandse wetgeving die musea direct aangaan. In vijftien, door verschillende auteurs geschreven hoofdstukken komen evenzovele rechtsterreinen aan bod: zelfregulering, rechtsvormen, aansprakelijkheid van

bestuurders en directie, de rechtspositie van flexwerkers en vrijwilligers, het museumbeleid, subsidiëring en de mogelijkheden subsidiebesluiten aan te vechten, internationale verdragen, Europese regelgeving, de fiscale regelingen, schenkingen, erfstellingen, legaten en sponsoring, bruikleenovereenkomsten, auteursrecht, verzekeringsrecht en afstoting.

Op 9 november werd de *Museumrechtwijzer* gepresenteerd in Café Cuypers in het Rijksmuseum in Amsterdam. Het eerste exemplaar is overhandigd aan Ronald de Leeuw, directeur van dat museum. Dit alles was onderdeel van *Boekmandebat XVI* over auteursrechtelijke aspecten van museumwebsites met als titel 'Museumcollecties op het web: cultuurspreiding of piraterij'.

Staatssecretaris Van der Ploeg pleit voor meer maatschappelijk en cultureel rendement van museumcollecties. Digitale ontsluiting via internet levert een belangrijke bijdrage aan de optimale toegankelijkheid van de Collectie Nederland. Echter, het digitaal vastleggen van delen uit de collectie in een databank op een site of cd-rom kan auteursrechtelijke problemen opleveren. Het impliceert immers reproductie en openbaarmaking. Als het om auteursrechtelijk beschermde werken gaat moet een museum vooraf toestemming vragen aan de maker, meestal via de Stichting Beeldrecht. In ruil voor toestemming moet een vergoeding worden betaald. Wat zijn bruikbare criteria voor het vaststellen van een vergoeding? Gelden de wettelijk vastgelegde voorwaarden waaronder musea vrij gebruik mogen maken van auteursrechtelijk beschermde werken ook in een digitale context? Daarover praatten, onder leiding van Mieke van der Weij: Kees Berendsen, directeur van de Stichting Beeldrecht; Annemarie Beunen, jurist en onderzoeker aan de Universiteit Leiden; Hugo Bongers, zakelijk directeur van Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam; Madeleine de Cock Buning, advocaat bij De Brauw Westbroek in Den Haag en Marco de Niet, werkzaam op de afdeling onderzoek en netwerkinformatie van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

Een samenvatting van het hoofdstuk over auteursrecht uit de *Museumrechtwijzer*, geschreven door Annemarie Beunen en Madeleine de Cock Buning, verscheen in *Museumpeil* (nr. 14).

Museumarchitectuur als spiegel van de samenleving

Op 25 maart werd in het Nederlands Architectuurinstituut (NAi) het eerste exemplaar van het boek *Museumarchitectuur als spiegel van de samenleving* overhandigd aan staatssecretaris Rick van der Ploeg door Mariet Willinge, hoofd van de afdeling collecties van het NAi. De bundel essays werd uitgegeven naar aanleiding van een gelijknamig symposium dat op 6 november 1998 plaatsvond bij wijze van afscheid van de toenmalige (Boekman)hoogleraar Kunstsociologie Jan Vaessen, directeur van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem.

Onderwerp van de bijeenkomst was de vraag hoe de hausse aan nieuwbouw in de internationale museumwereld in de laatste decennia van de twintigste eeuw te verklaren is. Welke opvattingen over het instituut museum komen in die hausse tot uitdrukking? Welke plaats wordt aan de gebruiker van musea toegekend? Om die

vragen te beantwoorden is een aantal gerenommeerde Nederlandse sociologen op reis gestuurd om verslag te doen van een bezoek aan een nieuw museum. Zij reisden naar Lille (Palais des Beaux Arts, Godfried Engbersen), naar Santiago de Compostela (Centra Galego de Arte Contemporanea, Christien Brinkgreve), naar Bilbao (Guggenheim Museum, Paul Schnabel) naar Bonn (Haus der Geschichte, Nico Wilterdink) en naar Rotterdam (NAi, Leon Deben) om aldaar de nieuw gebouwde musea in ogenschouw te nemen en te beschrijven wat zich aan hen voordeed. Deze essays zijn in het boek opgenomen voorafgegaan door een aantal prikkelende stellingen over de hausse in de museumarchitectuur van Jan Vaessen. Eva Kalis en Marieke Kuipers, destijds studenten sociologie en betrokken bij de organisatie van het symposium, doen in de bundel verslag van de discussie, die onder leiding van Chris Dercon, directeur van Museum Boijmans Van Beuningen, plaats had tijdens het symposium. Deelnemers aan het debat waren: architect en typograaf Walter Nikkels, architectuurhistoricus Bernard Colenbrander, werkzaam bij het NAI, architect Kristiaan Borrett, verbonden aan de Universiteit van Gent, Jan Vaessen, Dorothee Cannegieter, directeur van Rijksmuseum Twenthe te Enschede, Leon Deben, stadssocioloog, werkzaam bij de Universiteit van Amsterdam en Cas Smithuijsen, directeur van de Boekmanstichting. Truus Gubbels schreef een epiloog waarin de bevindingen van de sociologen werden getoetst aan de vraagstelling. De redactie van de bundel was in handen van Truus Gubbels, Jan Vaessen en Mariet Willinge. Ter gelegenheid van de uitreiking van de bundel hield Jan Vaessen een voordracht over de nieuwbouw van het Nederlands Openluchtmuseum, het Hollandrama, een spectaculair panorama waarin een aantal typische aspecten van het Nederlandse volk en de Nederlandse geschiedenis op multimediale wijze zijn verbeeld, ontworpen door architecte Francine Houben van Mecano. Architect en striptekenaar Joost Swarte gaf daarna zijn bijzondere en onconventionele kijk op architectuur en vormgeving in een voordracht over zijn ontwerpen voor het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal te Haarlem.

Schoonheid of herinnering

Het project 'Schoonheid of herinnering', over de presentatie van (de nationale) geschiedenis in musea met historische collecties, is opgezet op verzoek van de Raad voor Cultuur. Kernvragen waren: zijn musea het nationale geheugen, hebben zij een taak in de bewustwording van het verleden (met als gevolg versterking van de nationale identiteit), hoe presenteren zij het verleden?

In verband met het beraad over de toekomst van de kunstenplansystematiek en het advieswezen, is de samenwerking door de Raad voor Cultuur beëindigd. Ineke van Hamersveld en Michele Jacobs schreven voor de Raad een probleemstellende notitie ter afsluiting van de samenwerking (*Schoonheid of herinnering: vragen over de presentatie van geschiedenis in musea*. Amsterdam: Boekmanstudies).

Cultureel erfgoed

Boekmancahier 46

Al ruim honderd jaar houdt de bescherming van cultureel erfgoed in oorlogstijd de gemoederen in beweging. Sinds het einde van de negentiende eeuw worden er na hevige internationale conflicten steeds nieuwe verdragen gesloten om culturele goederen en gebouwen bij beschietingen en bombardementen veilig te stellen. Vergeefs, aldus Marjan Otter, stafmedewerker pr en publiekszaken van het Verzetsmuseum Amsterdam, in *Boekmancahier 46*. De afspraken blijken in de praktijk ontoereikend te zijn. Toch kan men niet zonder regelgeving, betoogt zij, maar dan wel een die gepaard gaat met een breed gedragen politieke en maatschappelijke steun. Ook Nederland heeft het vigerende verdrag, de Haagse Conventie uit 1954, geratificeerd. De reikwijdte van het verdrag betreft onder meer musea, monumenten, bibliotheken en archieven. Het verdrag draagt de ondertekenaars op al in vredestijd preventieve maatregelen te treffen om voorbereid te zijn op calamiteiten, zoals natuur- en vuurwerkrampen of oorlog. De verantwoordelijke ministeries in Nederland, OCenW en Defensie, slagen er maar gedeeltelijk in aan die opdracht te voldoen, concludeert Marjan Otter. Afghanistan heeft de Haagse Conventie 1954 niet ondertekend, en is in burgeroorlog. Een situatie waarin de Conventie, die uitgaat van internationale conflicten, niet voorziet.

Wat men in een burgeroorlog zou moeten doen om het culturele erfgoed te redden, beschrijft Jet van Krieken-Pieters, publiciste en medeoprichter van SPACH, Society for the Preservation of Afghanistan's Cultural Heritage, ook in *Boekmancahier 46*. Contact met de strijdende partijen, bij voorkeur door een niet-gouvernementele organisatie, daarin gesteund door de internationale organisaties voor de bescherming van cultureel erfgoed, vormt de sleutel tot succes, stelt zij.

Geen enkele macht heeft de systematische onteigening en ontvreemding – roof – van joodse cultuurgooederen tijdens de Tweede Wereldoorlog verhinderd. Hoe omvangrijk die is geweest, wordt duidelijk uit het boek *Roof* van Gerard Aalders, gerecenseerd door Robert de Haas, directeur van de Rotterdamse Kunststichting, in *Boekmancahier 46*. De nieuwe, thematische rubriek *Dossier* sluit daarbij aan en is gewijd aan de roof en recuperatie van joods kunstbezit, respectievelijk in en na de Tweede Wereldoorlog.

Muziek

Een verbazende stilte

Onder deze titel verschijnt medio 2001 een publicatie over de relatie tussen musici en publiek. De auteur, Cas Smithuijsen, wil met zijn bijdrage een nieuwe dimensie toevoegen aan het publieksonderzoek in de culturele sector. Het dominante publieksonderzoek voorspelt de cultuurdeelname tot op heden nog voornamelijk vanuit de sociaal-culturele achtergronden van potentiële liefhebbers en vanuit het al

of niet beschikken over culturele vaardigheden, tijd en geld. In *Een verbazende stilte* wordt aandacht besteed aan de situatie in de concertzaal, aan het 'scholastieke' karakter van klassieke muziek en aan de interactiepatronen tussen publiek en musici tijdens concerten van klassieke muziek. Kenmerkend voor die concerten zijn de ingetogen gedragsvormen die het publiek dan in acht neemt. Als empirische basis voor het onderzoek fungeren gedragsaanwijzingen voor publiek en voordrachtsinstructies voor optredende musici. Daarnaast worden de verkregen inzichten gedragen door een uitgebreid literatuuronderzoek. Het project vond plaats in de vorm van een promotieonderzoek aan de Universiteit van Amsterdam. Het werd aangevangen in oktober 1997. In 2000 werd gewerkt aan de verbinding tussen het empirisch materiaal en de sociologische theorie (belangrijkste oriëntaties: Elias, Weber, Goffman en Bourdieu). Daarnaast werden het voorlaatste hoofdstuk en de conclusie op formule gebracht. Als promotor treedt op prof.dr J. Goudsblom, emeritus hoogleraar sociologie aan de Universiteit van Amsterdam.

Literatuuronderzoek popmuziek

In 2000 begon André Nuchelmans aan een literatuuronderzoek naar de plaats van popmuziek binnen het overheidsbeleid. In 1975 werd de Stichting Popmuziek Nederland (SPN) opgericht. Zij kwam op voor de alternatieve, niet-commerciële popmusici in Nederland. Ruim 25 jaar later, behoort popmuziek tot de gevestigde kunsten. Hoe is dat zo gekomen? Het onderzoek richt zich op de periode van vlak voor de oprichting van de SPN tot medio 2001.

Film

Nederlandse cinema wereldwijd

In januari 2000 promoveerde Bart Hofstede op een studie van de internationale positie van de Nederlandse film sinds 1945. Daags voor zijn promotie verscheen de publiekseditie (een uitgave van de stichting Boekmanstudies), een door Annemoon van Hemel bewerkte versie van het historisch-sociologische proefschrift. *Nederlandse cinema wereldwijd: de internationale positie van de Nederlandse film* is financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Nederlands Fonds voor de Film. Ter gelegenheid van de presentatie van het boek tijdens het International Film Festival Rotterdam op 27 januari organiseerde de Boekmanstichting in samenwerking met de auteur een *Boekmandebat* over de positie van de Nederlandse film. De auteur leidde het debat in. Bij de Nederlandse film heerst er geen gebrek aan creativiteit of financiële middelen, maar is men zich te weinig bewust van de unieke concurrentiepositie van de Nederlandse film. In zijn inleiding plaatste Hofstede de Nederlandse film als vorm van lokale cinema naast de mondiale cinema (de internationale *art film* en de mondiale entertainmentindustrie). De Nederlandse filmindustrie is een nationale cinema, waarbij de internationale distributie van ondergeschikt belang is en waarbij nationale televisiezenders een belangrijke rol

spelen. Onder leiding van dr. Sonja de Leeuw (universitair docente film- en televisiewetenschap Universiteit Utrecht) werd gediscussieerd over financiering en marketing van Nederlandse films. Deelnemers aan het debat waren Hans Beerekamp

(filmjournalist), Ilana Netiv (filmproducente), Paula van der Oest (filmmaker) en Richard Woolley (intendant Nederlands Fonds voor de Film).

Culturele industrie

Boekmancahier 43 en expertmeeting

Overnames, joint ventures en andere acties om hun imperium uit te breiden kenmerkten in 2000 het medialandschap. Dat is een van de ontwikkelingen die bepalend zijn voor de toekomst van de culturele industrie, aldus *Paul Rutten*, hoogleraar Culturele Industrie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en verbonden aan de afdeling Strategie, Technologie en Beleid van TNO-Delft. Hij deed deze uitspraak in zijn oratie, uitgesproken op 22 oktober 1999 en in bewerkte vorm opgenomen in *Boekmancahier 43* (ook verschenen als overdruk 'De toekomst van de verbeeldingsmachine: de culturele industrie in de eenentwintigste eeuw'). Naast de vorming van megaconcerns op wereldschaal, hebben de fusie tussen distributiebedrijven zoals AOL met leveranciers van inhoud zoals Time Warner, de strijd om de aandacht van de consument en toepassing van entertainmentformules in de marketing van om het even welke industrie, volgens hem ook voor de Nederlandse cultuurproductie verstrekkende gevolgen. *Hans Mommaas*, universitair hoofddocent Vrijtijdwetenschappen aan de Katholieke Universiteit Brabant en redactielid van het *Boekmancahier*, ziet als gevolg van deze ontwikkelingen een enorme verschuiving in de richting van de belevenisindustrie. Niet voor niets, constateert hij in hetzelfde nummer 43, omvatten de nieuwe megaconcerns ook theater, sport, speelgoed, detailhandel, horeca en pretparken. Aldus ontstaat een breed vertakte en geïntegreerde vrijetijdsindustrie.

In reactie op de bijdragen van Rutten en Mommaas schreef *Chris Bilton*, directeur van de MA in Creative and Media Enterprises aan de Universiteit van Warwick, een artikel over de uitdaging die de geschetste ontwikkelingen bieden aan het Britse cultuurbeleid (*Boekmancahier 45*). Bilton pleit voor kleinschalige, lokale distributiecentra als sleutel tot succes in de nieuwe kenniseconomie. Daarin kan worden geëxperimenteerd met nieuwe relaties tussen werk en vrije tijd, tussen organisaties en individuen.

In aansluiting op het debat in het *Boekmancahier*, organiseerde de Boekmanstichting een kleine *expertmeeting* om te discussiëren over de ontwikkelingen in het medialandschap en de gevolgen daarvan voor de Nederlandse en Vlaamse culturele industrie. Aan het debat namen deel: René Boomkens (hoogleraar Sociale Filosofie aan de Rijksuniversiteit Groningen en bijzonder hoogleraar Popmuziek aan de Universiteit van Amsterdam, vanwege het Nationaal Instituut Popmuziek), Daniël

Bilteyst (professor vakgroep communicatiewetenschap aan de Universiteit Gent), Albert van der Kroft (directeur van Mask Entertainment), Hans Mommaas, Paul Rutten en Cas Smithuijsen.

Bijlagen

Publicaties medewerkers

Hans van Dulken

- *De sanering van de subsidiëring: literatuuranalyse van de overheidsbemoeienis met monumentenzorg, film en toneel vanaf de jaren zestig*. Amsterdam: Boekmanstichting, april (Werkdocument);
- 'Een andere kijk op cultuurpolitiek'. In: *Boekmancahier*, jrg. 12, nr. 45, september, 293-296. (boekbespreking P. Kuypers, *In de schaduw van kunst, een kritische beschouwing van de Nederlandse cultuurpolitiek*);
- 'De "zwarte doos" van de bestuurskunde'. In: *Ons Erfdeel*, jrg. 43, nr. 2, 307-309. (boekbespreking A. Winsemius, *De overheid in spagaat: theorie en praktijk van het Nederlandse kunstbeleid*).

Truus Gubbels

- 'Epiloog: Museumarchitectuur gespiegeld door sociologen' In: T. Gubbels, J. Vaessen, M. Willinge (red.) *Museumarchitectuur als spiegel van de samenleving*. Abcoude/Amsterdam: Uniepers/Boekmanstudies, ism. Nederlands Architectuurinstituut, 135-144;
- (redactie met J. Vaessen en M. Willinge) *Museumarchitectuur als spiegel van de samenleving*, Abcoude/Amsterdam: Uniepers/Boekmanstudies, ism. Nederlands Architectuurinstituut, 2000;
- (redactie) *Beeldendekunstkritiek in Nederland: een stand van zaken*. Amsterdam: Boekmanstudies;
- 'Professie én passie'. In: *Tubelight Special*, oktober, 6-7.
- 'Over de liefde en de lasso; zeven beeldende kunstenaars en een galeriehouder over het galeriebestel in Nederland'. In: *Het oog voorbij: galerie Nouvelles Images 1960-2000*. Den Haag: Galerie Nouvelles Images, 97-115.

Ineke van Hamersveld

- 'The Netherlands'. In: A.J. Wiesand et al. (eds.) *Handbook of Cultural Affairs in Europe*. Baden-Baden: Nomos, 521-559;
- 'Vrouwen gezocht: de sociaal-economische positie van vrouwen in de culturele sector'. In: *Boekmancahier*, jrg. 12, nr. 44, juni, 131-145;
- 'Breaking the Barriers: Women in Arts and Media Professions: The Netherlands'. In: D. Cliche, R. Mitchell and A.J. Wiesand (eds.) *Pyramid or Pillars: Unveiling the Status of Women in the Arts and Media Professions in Europe*. Bonn: Arcult Media, 137-158.
- (met Michèle Jacobs) *Schoonheid of herinnering: vragen over de presentatie van historische musea*. Amsterdam: Boekmanstudies.

- (redactie literatuurlijst) *Culturele economie in de lage landen: de bijdrage van Nederlandse en Vlaamse economen aan kunstbeleid en kunstmanagement*. Amsterdam: Boekmanstudies.

Annemoon van Hemel

- (redactie) *Nederlandse cinema wereldwijd: de internationale positie van de Nederlandse film*. Amsterdam: Boekmanstudies;
- (redactie) *Culturele economie in de lage landen: de bijdrage van Nederlandse en Vlaamse economen aan kunstbeleid en kunstmanagement*. Amsterdam: Boekmanstudies;
- (redactie) *Kunst op termijn: toekomstscenario's voor cultuurbeleid*. Amsterdam/Den Haag: Boekmanstudies/Sociaal en Cultureel Planbureau;
- (redactie) *Museumrechtwijzer: juridisch handboek voor musea*. Amsterdam: Boekmanstudies.

Sanne Hoogervorst

- 'Een zaak van de lange adem: verslag van het symposium "Culturele diversiteit in (lokaal) kunst- en cultuurbeleid?"' In: *Boekmancahier*, jrg. 12, nr. 43, maart, 61-65.

André Nuchelmans

- 'Popmuziek en identiteit: een lokale aangelegenheid'. In: *Boekmancahier*, jrg. 12, nr. 46, december, 424-427.
(boekbespreking A. Bennett, *Popular music and youth culture: music, identity and place*;
- (redactie) *Kunstprijzen in Nederland 2000*. cd-rom. Amsterdam: Boekmanstichting.

Cas Smithuijsen

- 'Perverterende percentages'. In *Boekmancahier*, jrg. 12, nr. 43, maart, 45;
- 'Het belang van de regio: een reactie op de vergelijking van cultuurbeleid in NRW en NL van Doris Gau'. In: *Cultuur over grenzen: NL en NRW*. Amsterdam/Bonn: Boekmanstichting/Duitsland Instituut bij de Universiteit van Amsterdam/ Kulturpolitische Gesellschaft, 47-51;
- (redactie met D. Gau, S. Klijnsma en F. Kröger) *Cultuur over grenzen: NL en NRW*. Amsterdam/ Bonn: Boekmanstichting/Duitsland Instituut bij de Universiteit van Amsterdam/Kulturpolitische Gesellschaft;
- (redactie met P. van den Berg) *Theater De Engelenbak: 25 jaar een theater om lief te hebben*. Amsterdam: Theater De Engelenbak/Boekmanstudies;
- (redactie met A. van den Broek en J. de Haan) *Kunst op termijn: toekomstscenario's voor cultuurbeleid*. Amsterdam/Den Haag: Boekmanstudies/Sociaal en Cultureel Planbureau;

- (redactie met P. Schnabel) *Cultuur tussen competentie en competitie: contouren van het cultuurbereik in 2030*. Amsterdam/Den Haag: Boekmanstudies/Sociaal en Cultureel Planbureau.

Stage-, onderzoeks- en scriptiebegeleiding

Hans van Dulken

- begeleidde Eva Kalis, studente sociologie aan de Universiteit van Amsterdam, bij haar scriptie over sponsoring bij kunstmusea.

Cas Smithuijsen

- begeleidde Florian Pals, studente sociologie aan de Universiteit van Amsterdam, bij het schrijven van haar scriptie over de wijze waarop mensen in de privésfeer naar (klassieke) muziek luisteren. De begeleider van de vakgroep was dr. B. van Heerikhuizen;
- begeleidde Korneel Bouman, student muziekwetenschap aan de Universiteit Utrecht, bij de opzet van een leeronderzoek en voorts bij het schrijven van een scriptie over de receptie van hedendaagse muziek onder een publiek van 'creatieve beroepsbeoefenaren'. Begeleider van de vakgroep was prof.dr. R. de Groot.

Overige activiteiten medewerkers

Hans van Dulken

- gaf op 24 januari en 6 maart college aan studenten film- en televisiewetenschappen van de Universiteit van Amsterdam;
- gaf op 29 oktober college aan studenten van de opleiding culturele en maatschappelijke vorming van de Hogeschool van Amsterdam;
- was redacteur van het losbladige *Handboek cultuurbeleid*, een uitgave van Elsevier bedrijfsinformatie;
- was parttime als docent verbonden aan de opleiding culturele bedrijfsvoering van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

Truus Gubbels

- gaf op 21 januari en 13 november gastcolleges bij Culturele Studies aan de Universiteit van Amsterdam over galeries en andere distributeurs in de beeldendekunstwereld;
- was op 23 februari *chairholder* van de sessie *Distribution in the (visual) arts* tijdens het jubileumcongres ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Faculteit Kunst en Cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, *The Long Run: Long Term Developments in the Arts and Cultural Industries* in Rotterdam;

- nam op 22 maart deel aan de bijeenkomst *Presentatie en zichtbaarheid* te Den Haag;
- hield op 14 september een lezing over haar boek *Passie of professie: galeries en kunsthandel in Nederland* voor de Stichting Haarlemse Galeries;
- was op 7 oktober te gast bij Galerie Willy Schoots te Eindhoven voor een interview over haar proefschrift en de actuele situatie in het galeriebestel in Nederland;
- was voorzitter van de Stichting Nationaal Galerieweekend;
- was lid van het Adviescommissie van het Cultuurfonds van de Bank van Nederlandse Gemeenten Den Haag;
- was lid van het Research Committee 37 'Sociology of the Arts' van de International Sociological Association (ISA).

Ineke van Hamersveld

- was lid van EricArts, European Institute for Comparative Policy and the Arts;
- herzag op verzoek van EricArts de Nederlandse bijdrage aan het *Handbook of Cultural Affairs* geheel. Het handboek bevat informatie over de belangrijkste overheidsafdelingen en -organen, over instellingen en fondsen, geordend naar culturele sector.

Cas Smithuijsen

- was lid van de begeleidingscommissie van het door de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland geïnitieerde onderzoek naar de overeenkomsten en verschillen tussen de subsidiestelsels in de cultuur in Nederland respectievelijk Vlaanderen. Het onderzoek werd verricht door prof.dr. G. Bouckaert en W. van Dooren. Publicatie ervan vond plaats in januari 2001;
- presenteerde op 11 februari samen met Jos de Haan van het Sociaal en Cultureel Planbureau in de Koninklijke Bibliotheek de publicatie *Planning cultural tourism in Europe* (Boekmanstudies 1999) tijdens het congres 'Volkscultuurtoerisme: een dubbele verrijking', georganiseerd door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en de Vereniging voor de Vrijtijdssector;
- hield op 16 maart een voordracht getiteld 'Van cultureel ondernemerschap naar ondernemerschap in de cultuur' tijdens een *expertmeeting* over cultuur en ondernemerschap, georganiseerd door CBE Consultants in samenwerking met de Boekmanstichting, gesteund door de vakgroep Kunst en Cultuurwetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, en onder voorzitterschap van Max Meijer, hoofd communicatie en informatie van het Instituut Collectie Nederland;
- leidde op 20 april Nathalie Heinich in bij haar eerste optreden als bijzonder hoogleraar Kunstsociologie aan de Universiteit van Amsterdam vanwege de Boekmanstichting;

- nam van 25 tot 29 mei deel aan de rondetafelconferenties van de Canadian Cultural Researchers Network en Circle. Samen met Eva Brinkman verzorgde hij een bijdrage aan de conferentie, getiteld 'Social cohesion and cultural policy in The Netherlands';
- had als 'expert cultuurbeleid' een inbreng in een multidisciplinaire *expertmeeting* die onder de titel 'het Europa van de kleine landen', plaatsvond op 23 juni in het kantoor van het SISWO/Instituut voor Maatschappijwetenschappen te Amsterdam;
- verzorgde op 11 juli een inleiding ten behoeve van een discussieavond in de Vondelkerk over het te voeren kunstbeleid in het stadsdeel Amsterdam Oud-Zuid;
- had op 25 september een aandeel in de presentatie van het boek *Cultuur over grenzen*. Het boek werd in ontvangst genomen door staatssecretaris Van der Ploeg en zijn ambtsgeenoot uit Nordrhein-Westfalen tijdens een werkbezoek aan het Emscher Park;
- gaf op 4 oktober zijn mening over de mogelijke ontwikkelingen op het gebied van kunst en cultuur in de komende tien jaar in Amsterdam op een bijeenkomst ten behoeve van een visieontwikkeling over kunst en cultuur in het stadsdeel Oud Zuid in het kader van de procedure rond de *Ruimtelijk Sociaal-Economische Visie Amsterdam Oud Zuid 2001-2010*;
- nam op 15 november deel aan een symposium over het beeldrecht, georganiseerd door de afdeling kunstzaken van de ING-bank en de stichting Onderneming & Kunst. Ten behoeve daarvan hield hij een voordracht over het thema 'is het beeldrecht een bedreiging voor het moderne mecenaat?'

Publicaties Boekmanstichting en stichting Boekmanstudies 2000

Boekmancahier (hoofdred. I. van Hamersveld)

Het *Boekmancahier* is een Nederlands-Vlaams forum, met een internationale dimensie, voor kunst, onderzoek en beleid, en publiceert derhalve op het snijvlak van wetenschap, openbaar bestuur en de culturele sector. Het *Boekmancahier* is een kwartaaltijdschrift met een gemiddelde omvang per nummer van 130 pagina's. De redactie wordt samengesteld uit leden van de wetenschappelijke staf van de Boekmanstichting en personen die werkzaam op het terrein van de wetenschap, het beleid of de culturele sector. Het bestuur van de Boekmanstichting oordeelt over toetreding van de 'buitenleden'. In 2000 bestond de redactie uit vier leden van de wetenschappelijke staf en zes 'buitenleden', aangevuld met een medewerkster van de Boekmanstichting voor het redactiesecretariaat.

In de twaalfde jaargang besteedde de redactie, naast de lopende artikelen en recensies, extra aandacht aan actuele onderwerpen, in de vorm van thema's. Die thema's waren: culturele industrie (*Boekmancahier* 43), culturele diversiteit (*Boekmancahier* 44), marketing (*Boekmancahier* 45), de bescherming van cultureel erfgoed – musea, monumenten, bibliotheken en archieven – in vredes- en oorlogstijd en tot slot de kunstsociologie van Nathalie Heinich (beide *Boekmancahier* 46).

Om het *Boekmancahier* minder het aanzien van een boek te geven, worden per aflevering zeven à acht afbeeldingen opgenomen die tezamen een zelfstandig beeldverhaal vormen. In het verslagjaar is gekozen voor werk van Lars Spuybroek (architectenbureau NOX) die met hoogwaardige technologie 1050 prefab woningen van polyurethaan langs de A58 bij Eindhoven ontwerpt (nummer 43), symbolen van de metamorfose die mensen ondergaan tijdens lange reizen of verblijven in het onbekende in het werk van Remy Jungerman (nummer 44), vijf 'sprekende' kostuumobjecten en vijf paar handschoenen van kunstnares Laura Jansen (nummer 45) en tot slot, moedwillig beschadigd, verwaarloosd of vermist cultureel erfgoed in Afghanistan (nummer 46).

Kunstprijzen in Nederland, 2000, cd-rom. (samenst. E. van Orsouw; red. A. Nuchelmans)
ISSN 1568-3753; prijs f 50,- (incl. verzendkosten)

Nederlandse cinema wereldwijd: de internationale positie van de Nederlandse film, Boekmanstudies, 2000. 188 blz. (B. Hofstede)
ISBN 90-6650-061-1; prijs f 27,50 (incl. 6% btw)

Beeldendekunstkritiek in Nederland: een stand van zaken, Boekmanstudies, 2000. 80 blz. (red. T. Gubbels)
De chronische reflectie: over kunstkritiek in Nederland en elders (T. Bevers); In het westen blijft het langer licht: replek op Ton Bevers, De chronische reflectie (T. Reijnders); Kritiek op de kunstkritiek: verslag van de discussie tijdens de *expertmeeting* over de stand van zaken in de Nederlandse kunstkritiek (G. Voolstra); Epiloog: krijgt de kunstkritiek de kritiek die ze verdient? (I. Commandeur)
ISBN 90-6650-063-8; prijs f 19,50 (incl. 6% btw)

Museumarchitectuur als spiegel van de samenleving, Uniepers/Boekmanstudies/Nederlands Architectuurinstituut, 2000. 144 blz. (red. T. Gubbels, M. Willinge en J. Vaessen)
Fundament of façade: vijftien stellingen over recente museumarchitectuur (J. Vaessen); Wat heet mooi!: het Nederlands Architectuurinstituut te Rotterdam (L. Deben); Het museum als tentoonstelling: het Centro Galego de Arte Contemporanea te Santiago de Compostela (C. Brinkgreve); Een monument van bescheidenheid: het Haus der Geschichte in Bonn (N. Wilterdink); De gespiegelde werkelijkheid van het Paleis voor Schone Kunsten te Lille (G. Engbersen); Kunst als zware industrie: het Guggenheim Museum Bilbao (P. Schnabel); Sociologen, museumdirecteuren en architectuurdeskundigen over museumarchitectuur (E. Kalis en M. Kuipers); Epiloog: museumarchitectuur gespiegeld door sociologen (T. Gubbels)
ISBN 90-6825-232-1; prijs f 25,-

Culturele economie in de lage landen: de bijdrage van Nederlandse en Vlaamse economen aan kunstbeleid en kunstmanagement: literatuurstudie, Boekmanstudies, 2000. 192 blz. (F. van Puffelen)

ISBN 90-6650-064-6; prijs f 29,90 (incl. 6% btw)

Kunst op termijn: toekomstscenario's voor cultuurbeleid, Boekmanstudies/Sociaal en Cultureel Planbureau, 2000. 112 blz. (H.M. Langeveld) (Toekomststudies cultuur; 1)

ISBN 90-6650-065-4; prijs f 19,50 (incl. 6% btw)

Cultuur over grenzen: NL en NRW: cultuur en cultuurbeleid in Nederland en Nordrhein-Westfalen: vergelijking en mogelijkheden voor samenwerking: verslag van de conferentie 11/12 november 1999 te Maastricht, Boekmanstichting/Kulturpolitische Gesellschaft/Duitsland Instituut Amsterdam, 2000. 266 blz.

ISBN 3-923064-95-0; prijs f 29,50

Museumrechtwijzer: juridisch handboek voor musea, Boekmanstudies, 2000. 348 blz. (red. A. Beunen)

Zelfregulering in de museumsector: de Gedragslijn voor museale beroepsethiek en het Nederlands Museumregister (J. Prins); De juridische organisatie van het museum (G. van Solinge en C. Huisjes); Flexibele arbeidskrachten en vrijwilligers (C. Smitskam); Bestuursrecht: de relatie tussen musea en de overheid (D. Hoefnagel); De subsidierelatie nader beschouwd (P. Houweling); Internationaal recht (S. Sjouke); BTW (M. Harthoorn); Directe belastingen (F. Hartman en W. van Pelt); Schenkingen, erfstellingen en legaten (T. Schiphof); Sponsoring (C. van Sprundel en E. van Haaren); Het museum als eigenaar, bezitter en houder (W. van Hemel); Enige aspecten van museale bruikleen (H. Fikkers); Auteursrecht en musea (A. Beunen en M. de Cock Buning); Verzekeringsrecht (M. Hendrikse); Ontzamelen: een Concept-leidraad voor het afstoten van museale objecten (R. Vos). ISBN 90-6650-0660-2; prijs f 59,50 (incl. 6% btw)

Cultuur tussen competentie en competitie: contouren van het cultuurbereik in 2030, Boekmanstudies/Sociaal en Cultureel Planbureau, 2000. 168 blz. (A. van den Broek en J. de Haan m.m.v. F. Konings) (Toekomststudies cultuur; 2)

ISBN 90-6650-067-0; prijs f 27,50 (incl. 6% btw)

Theater De Engelenbak: 25 jaar een theater om lief te hebben, Theater De Engelenbak/Boekmanstudies, 2000. 352 blz. (eindred. P. van den Berg en C. Smithuijsen) Geschiedenis (M. de Waal); Amateurkunst in Nederland: ontwikkelingen, bedreigingen en stimulansen (J. de Haan); Amateurkunst en beleid: cultuurpolitieke ontwikkelingen vanaf 1945 (E. Bos); Het vergeten verhaal van de toeschouwer: de invloed van het publiek op de voorstelling (M. van den Berg); Portretten (M. de Waal)

ISBN 90-6650-068-9; prijs f 39,50 (incl. 6% btw).

*Extracts from the
Annual Report 2000*

The organization and the board

The Board

The year 2000 was a busy one for the Board who dealt with a great range of topics, including a memorandum from the Council for Culture and the Foundation's marketing policy. These two topics will be considered in detail in this report.

Subsidy grant under the Cultural memorandum 2001-2004

The recommendations from the Council for Culture with respect to the Boekman Foundation's plans for the years 2001 to 2004 were published in Spring. The reaction was positive about the Foundation's tasks and how these were being performed but did not recommend any budgetary expansion. Because of this, investment in the Foundation's publishing work had to be curtailed, even though it was considered necessary. However, the Council did recommend that the incidental subsidy granted to the Foundation in 2000 for Circle (Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe) be made permanent. This meant that the job of acting as secretariat for Circle, which the Boekman Foundation had assumed in early 2000, was now established for the foreseeable future. The advisory body did not wish to inquire into the problems connected with the Foundation's housing. The board discussed in detail the arguments of the Council upon which they had based their recommendation, after which it was accepted.

Marketing the information product

On 29 November 2000 the running committee met at the Ministry of Education, Culture and Science (Dutch, OCenW) to discuss its programme in greater detail. The discussions were held in the light of suggestions made in the Cultural Memorandum, based on which the Boekman Foundation would receive a grant from the secretary of state over the period 2001 to 2004. Among other topics discussed was the question of how the Foundation markets its products and communicates with its clients in the light of its declared aims of collecting and disseminating information. The Boekman Foundation needs to adopt a middle position in a continuum that runs from what at one end resembles a secluded information cloister with its back turned to the world, and at the other end is an active knowledge broker which, armed with an up-to-date knowledge base, is able to anticipate questions about information and is acclaimed at home and abroad for the focused and relevant services it provides. It was apparent that the Ministry required a centre that would succeed in raising the general level of debate on cultural policy (a discussion that is often brief and superficial) to a higher plane, by bringing the requisite content and information into the debate. The Board was prepared to take this role upon itself, but made it quite clear that owing to lack of staff and funding it was forced to make pragmatic choices. Furthermore, to support an information institute which implies producing a collection that is as complete as possible while at the same time providing access to the information that

is as user-friendly as possible, is an undertaking that merely grows more costly over time.

It was decided in the first instance to clarify the precise function performed by the Boekman Foundation's library which is specialized in the arts, culture and policy; the function, that is, within the various systems, both national and international, of collecting and transferring information, and what are the consequences of this function when applied to building up collections, housing, use of space, use of personnel and contact with the public. What emerged from the discussions was the following task for the Foundation: it needed to link the information centre in an effective manner with the cultural policy. One way of implementing this task was to create a marketing plan. In its December meeting the Board discussed just such a plan.

As on 31 December 2000 the board was composed as follows:

* Executive committee

Dr Ms E. van Eijck van Heslinga, *chair*;

C. Waal (Dutch Master of Law), *deputy chair, representing the Association of Dutch Municipalities*;

Drs. F. van Koetsveld, *treasurer, representing the Dutch Museum Society*.

* Board

Prof. P.B. Boorsma, *representing the Association of Collaborating Dutch Universities (Dutch: VSNU)*;

Ms G. Heevel (Dutch Master of Law), *representing the Federation of Dutch Trade Unions (FNV KIEM)*;

B. Holvast, *representing the Federation of Artists' Associations*;

Drs. Ms M.L. de Meijer, *representing the Inter-provincial Consultation on Welfare*;

vacancy, representing the Cultural Council;

vacancy, representing the National Coordinating Committee for the Protection of Monuments and Historic Buildings.

Personnel

As of 31 December 2000, the staff consisted of:

director: Cas Smithuijsen (*100 percent*)

staff: Eva Brinkman (*80 percent*); Hans van Dulken (*80 percent*); Truus Gubbels (*60 percent*); Erica Haffmans (*60 percent*); Ineke van Hamersveld (*80 percent*); Anemoon van Hemel (*80 percent*); Sanne Hoogervorst (*100 percent*); André Nuchelmans (*60 percent*).

library: Jacqueline Dekker-Retel (*50 percent*); Jack van der Leden (80 percent); Saskia Leefsma (*80 percent*); Marike Lindhout (*80 percent*); Mieke Nooijen (*80 percent*).

system management: George de Bruin (*80 percent*); André Nuchelmans (*20 percent*).

secretariat: Elly Andrea (*60 percent*); Marianne Barnier-Spee (*40 percent*); Mies van Splunter (*100 percent*).

Collecting and storing information

Library

Collection, acquisitions

At the close of 2000 the library had a total of 26,551 volumes and 51, 408 documented titles. Over the year 1,989 new tiles were added to the catalogue. The number of copies of magazines rose by 43 to reach 1,145, while the periodicals increased by 20 to become 816 in total.

This increase, occupying a good ten metres of shelving this year, made it necessary to hold yet another a clearing-out session. We said farewell to some of the books dating to between 1963 and 1983 and transported others to the Ceremonial Room.

A diskette listing Acquisitions appeared four times together with a quarterly overview, while there were monthly updates on the Internet. In future, acquisitions will only be published on the Internet and subscribers were informed of this coming change. However, while there are still subscribers without access to the Internet the quarterly publication of acquisitions on diskette will be continued.

In November phase 1 of the project 'The Library goes Digital' took off. This pilot stage covers the digital storing of digital documents. In the final two months of the year 58 digital acquisitions were recorded.

The public presently has four catalogue stations available which can be used with a minimum of instruction. Internet consultation of the catalogue averages 185 times a month.

Library users

Students, teachers and lecturers, researchers, policy makers and staff of art institutes all consult the library.

In 2000 there were 2,253 external readers, together borrowing a total of 4,765 publications.

Staff at the Boekman Foundation borrowed 1,300 publications, a number higher than in previous years, which is explained by the fact that from this year on other members of staff beside the librarians contribute cataloguing the collection by writing summaries of new publications.

Dossier, the Boekman Cahier

In collaboration with the editors of the *Boekman Cahier* a new column titled *Dossier* has begun, aimed to inform readers of the *Cahier* about the library collection. The *Dossier* addresses a particular theme. In *Boekman Cahier* number 46 the column *Dossier* got off the ground, addressing the topic of the theft (and restoration) of art property from Jews during and after World War II.

Renovation

The house on a canal where the Boekman Foundation now resides is due to be totally renovated in the near future. In the meantime the library layout has been adapted so that book borrowing and returning now takes place at the library entrance. This has created a clear focal point for visitors and improved the working conditions of the information experts.

Thesaurus

An English-language version of the thesaurus 'Cultural policy' got underway in 2000, jointly prepared by Amsterdam-based translator Jean Vaughan and the organization Recap (see below). The thesaurus will be maintained by the Boekman Foundation and will be consulted by similar documentation centres throughout Europe.

Resources for cultural policy in Europe (Recap)

The Boekman Foundation coordinates Recap (Resources for cultural policy in Europe). Recap in turn provides coordination between various European documentation centres dealing with art and cultural policy. The aim of Recap is to provide an exchange of information, to improve relations between the various European centres, to develop expertise in the field of systems facilitating international information access, and to coordinate various documentation collections for those who are interested.

Recap's activities can be accessed from their website at www.recap.nl which provides general information about the project. The site provides direct access to other sources of information such as partner organizations, to online catalogues, a mailing list and news updates. Recap's major partners in 2000 were Kulturdokumentation in Vienna, Austria and Fondazione Fitzcarraldo in Turin, Italy.

Cultural Policy Research Online (CPRO)

CPRO, Cultural Policy Research Online is an international database of research projects into cultural policy. The Boekman Foundation began the project in 1995. Until recently it went under the name of CRIE (Cultural Research In Europe) but in May 2000 it was decided to adopt a title with a wider application. CPRO offers an overview of ongoing and recently completed research into arts and cultural policy, both within and outside Europe.

CPRO aims to provide information for researchers and others interested in 'the arts-in-society' and cultural policy that will assist in research and creating contacts. The database offers a short description of various projects, with name and e-mail address

of researcher/body in question, and something about the methodology. CPRO can be accessed via www.recap.nl and www.boekman.nl.

Congress Agenda

The Boekman Foundation's website details an agenda of national and international conferences, symposia, debates and lectures on relevant topics, particularly arts and cultural policy, and social aspects of arts and culture. Up-to-date information is presented on a weekly basis. Where possible links are made for accessing the websites of organizations holding such meetings.

Development and Dissemination of Information

Sociology of Art

The Boekman Chair in the Sociology of Art

On the occasion of her first visit to the Netherlands, Nathalie Heinich, present incumbent of the Boekman Chair in the Sociology of Art at the University of Amsterdam, was interviewed by the university newspaper *Folia* (*Folia*, vol.53, no.39, 30 June, 10). She talked about her work to the staff of the Department of Arts and Cultural Studies at the Erasmus University Rotterdam, and the Amsterdam School for Research in the Social Sciences, at the University of Amsterdam.

What is an artistic event? was the title of Heinich's maiden speech which on 20 April 2000 launched her into the Dutch academic world, the art world and the policy-making world. She put the case for a descriptive and empirical sociology of the arts that would be anti-reductionist, pluralistic, and free of norms. From this anthropologically-inspired perspective Heinich's speech examined why *events* play so important a part in the art world. Examples of *events* she gave were the premiere of famous opera or the last performance of a well-known singer or the mega-exhibition on Vincent van Gogh held in Holland in 1990, commemorating his death one hundred years before. She outlined a new paradigm by which to assess artistic value in the art world in which what she termed the *singularity (or individuality) realm* is a decisive factor. Inevitably this means that the number of non-events increases, for example because of what Heinich terms disqualifications, protests and disdain. Heinich doesn't consider it to be the job of art sociology to delve into the meaning of the events as such, but rather to focus on the system of values underlying the positions adopted by people towards these extraordinary events and the discussion held about them.

Boekmancahier 44 published a summary of this lecture which initiated a discussion on Heinich's ideas that appeared in ensuing articles. In the *Boekmancahier* 46 Rudi Laermans, professor of Theoretical Sociology and the Sociology of Arts and Culture at the University of Louvain, Belgium, wrote an introduction to her wealth of empirical work, setting the lecture against the background of her past ten years' oeuvre. In the same number of the *Boekmancahier*, Willem Schinkel, doctoral student at the Erasmus University Rotterdam, the Netherlands, critiqued her claim to relative neutrality. In response to this article the editor-in-chief of the *Boekmancahier* invited several figures of international repute to give their reactions to Heinich's approach to the sociology of art.

In the *Boekmancahier* 46 Ton Bevers, professor of Arts and Cultural Studies at the Erasmus University Rotterdam considered Heinich's (then) most recent book, *l'Epreuve de la grandeur* (Paris, La Découverte 1999).

On 11 April 2000 Nathalie Heinich attended a gathering which met to consider the international state of affairs in art criticism. The meeting was organized jointly by

the cultural institutes for France, Germany and Italy, in the Netherlands- that is, Maison Descartes, the Goethe Institut and the Istituto di Cultura Italiano. Nathalie Heinich discussed the state of art criticism in France today where huge differences and controversies exist between one art circuit – dominated by government policy and linked with an (international) avant-grade – and another art circuit with a more modernist approach.

In April/May 2000 Ms Heinich gave five lectures as part of the lecture cycle on professional experience and arts policy (coordinated by Dos Elshout) for students of Cultural Studies and Social Sciences at the University of Amsterdam. She critiqued the theories of some of the grand old men in the Sociology of Art, including Pierre Bourdieu and Howard Becker. She addressed topics such as the way in which art and artists have been placed on a pedestal and ‘canonized’, as well as such concepts as ‘recognition’ and ‘inspiration’. Heinich illustrated her social-anthropological approach to such phenomena as adulation or canonization using her book dealing with the life and reception of Van Gogh=s work, titled *The Glory of Van Gogh: an Anthropology of Admiration* (Princeton University Press 1996). Her lectures also dealt with psycho-social concepts such as artistic recognition and inspiration. She discussed the way in which writers react to these phenomena in the light of her book *l'Epreuve de la grandeur: prix littéraires et reconnaissance* (La Découverte 1999) which deals with the effects on a writer's career of winning literary prizes. In discussing the significance of inspiration for writers, and reflections of various authors on that phenomenon, Heinich turned to her latest publication, *Etre écrivain: création et identité* (La Découverte 2000).

Professionalization

Workshop, Profession: Artist

On 12 and 13 October a workshop was held titled *Profession: Artist (the long nineteenth century)*, led by Pim den Boer, professor of European Cultural History at the University of Amsterdam. The workshop was the brainchild of Dani Cuypers, at that time attached to the Free University of Amsterdam, whose PhD dealt with French nineteenth-century art criticism. The aim of the workshop was to trace the changes that took place in the nineteenth century in professional attitudes and practices of artists and writers, and to set these in their socioeconomic context, if possible within a comparative European perspective. The following speakers took part: Nathalie Heinich on *The neo-academic realm; between profession and vocation*; Dieuwertje Dekkers (Groningen University) on *Developments in the art market*; Lisa Kuitert (Amsterdam University, Dutch department) on *Profession: writer; on sales methods and literary history*; Annemieke Hoogenboom (Utrecht University, Art History department) on *Painters in Holland 1800-1850; myth and (another) reality*; Lut Pil (Louvain University, Art History department) on *The landscape painter and*

the public in the context of the picturesque; Ton van Kalmthout (Groningen University, Dutch department) on *Some literary professional associations in the Netherlands, ca. 1875-1914*; Chris Stolwijk (Van Gogh Museum Amsterdam) on *The canonization of an artist: Van Gogh and the Art Market 1890-1920*; Dani Cuypers on *Where both worlds meet? Art criticism and the interaction between the literary and artistic field in France*; and Joris Vlasselaers (Louvain University, Literary Studies department) on *Publicity, propaganda and criticism*. Concluding the workshop, Nathalie Heinich emphasized the importance of multidisciplinary and comparative research studies. Several of the papers given at the workshop were published in adapted form in *Boekmancahier* 47 (2001).

Art and Economics

Collective bargaining in the cultural sector

A meeting was held in the Ceremonial Room of the Boekman Foundation on 11 February 2000 for invited experts, to discuss collective bargaining in the cultural sector. It arose partly out of the PhD thesis by cultural economist Berend Jan Langenberg, titled (translation) *Collective bargaining in the cultural sector: the birth of a tradition* (Amsterdam, Boekmanstudies 1999). Langenberg argues that in much of the cultural sector labour agreements are concluded that, when compared with other sectors of industry, are scarcely influenced by regulations or procedures. For this reason they are described in such terms as 'jungle' and 'chaos'. Such an absence of regulation is due, suggests Langenberg, to the fact that in these sectors the labour market shows certain unusual characteristics: there is an over-supply of work, a large number of self-employed and a very uneven division of income. Furthermore, the joint negotiations for labour conditions are largely restricted to bodies that are structurally supported by the government. Of the approximately 100,000 labour contracts that exist, only a couple of thousand are regulated by a labour agreement. Trade Unions aim for greater collective working-conditions negotiations, for example in the media industry, in the case of ad hoc subsidized bodies or the so-called 'free' theatre productions. It is arguable that this isn't worth struggling for, but if it is, what shape should it take? For in the cultural sector the discussion is also dominated by the consideration of the extent of decentralization in negotiations on working conditions. That is, is the aim to produce labour agreements for an entire branch of industry or rather to hold negotiations about working conditions at the entrepreneurial level? Such questions dominated the expert meeting and Berend Jan Langenberg published an article on them in *Boekmancahier* 47 (2001). Ronald de Leij, director of Social Affairs for the VNO-NCW (the Dutch union of employers) gave a lecture on these questions, as did Henk van der Kolk, coordinator of the labour agreements for one of the Dutch Trade Union umbrella bodies, the FNV. The discussion was chaired by Niko van Niekerk, general secretary of the Social-Economic Council. Those present were representatives of bodies from a broad

selection of cultural and media organizations that have daily dealings with collective bargaining. The expert meeting was mounted by Ineke van Hamersveld. Jan Bus of the Social-Economic Council wrote a report of the meeting, titled *From jungle to polder: cultural sector tracking down a labour agreement*, which was published in the *SER-Bulletin* (March, 10-13).

Cultural economics in the Low Countries

In April a study by Frank van Puffelen, economist and marketing expert, was published under the title (translation) *Cultural economics in the Low Countries*. In it Van Puffelen examines Dutch-language publications on economic and business topics, dealing both on subsidized phenomena (performance arts, visual arts, museums, monuments) and non-subsidized productions such as pop music, jazz, design, books and films. What, he asks, is the contribution of Dutch and Flemish economists to art policy and art management. With their demand for strategies and methods that can be evaluated, economists have contributed to the rationalization of arts policy. Furthermore, they have introduced business insights into art institutions. They put the case for applying modern management and marketing techniques within the arts sector. The study *Cultural economics in the Low Countries* was subsidized by the Dick Meys Fund for the Arts and Economics.

On 27 April 2000 Frank van Puffelen's study was presented in the Ceremonial Room of the Boekman Foundation, where the first copy was officially handed over to Jan Pen, emeritus professor of Economics. The chief findings from Van Puffelen's study were later published in the journal *Openbaar bestuur* (Public management) (number 9).

The fifteenth Boekman Debate was dedicated to this study and had as title *The arts, culture and economics: an agenda for the past and the future*. Four themes from Van Puffelen's research study held sway: the rationalization of the granting of subsidies, the ongoing lack of exploitation in the performance arts, the dubious significance of impact studies and the benefit of marketing in the cultural sector. The discussion was chaired by Berend Jan Langenberg, economist at the Erasmus University Rotterdam. Taking part in the debate were Guido De Brabander, professor of Applied Economics at the university faculty Sint-Ignatius in Antwerp (UFSIA), Aniek Desmet, economist working for the cultural policy group of the Ministry for the Flemish Community in Brussels, Fred Voncken, economist and head of finances for the group in charge of general cultural policy at the Dutch Ministry of Education, Culture and Science (OCenW) and Nachoem Wijnberg, economist working at the Erasmus University Rotterdam. In conclusion, Hans Abbing, artist and economist, spoke on an agenda for the cultural economy.

Arts and Cultural Policy

Art in instalments. Studies in culture for the future 1

The gestation period was lengthy, but finally in 2000 we reaped the harvest for the project Future Studies in Culture. Together with the Social and Cultural Planning Bureau the series of Future Studies on cultural topics was launched. This series will contribute to a thorough and profound debate on what cultural life will look like in the coming decades and methods of guaranteeing its survival through policy strategies. A more immediate consideration was the state of the art in the political debate concerning culture. This becomes increasingly embroiled in the search for concrete solutions to incidental questions and because of the legally-imposed four-year period in which the planning for the arts is to be rounded off, loses sight of a long-term perspective.

Henny Langeveld, emeritus professor at the Erasmus University Rotterdam, was commissioned to write the first book in this series. Her study, titled (translation) *Art in instalments: future scenarios for cultural policy* address the growing gap between supply and demand in the arts. She sketches the arguments for government policy, using two scenarios. In one, 'the entrepreneurial society', the government's role is largely that of facilitator, which in fact basically describes the present situation. The second scenario, 'the modest society', shows the government stimulating an awareness of quality as for example in environmental awareness (the Green movement) and postmaterialism, in which the quality of life also takes priority. In Langeveld's view, government intervention can never be dissociated from developments seen in a wider social context, so that under all circumstances the social scenario also determines the scenario of government activity. On 28 June the first copy of Langeveld's book was presented to Judith Belinfante, MP for the Dutch Labour Party and member of the Dutch Second Chamber committee for cultural affairs

Cross-border culture: the Netherlands (NL) and Nordrhein Westfalen (NRW)

As a result of the 1999 conference dealing with the problems and possibilities connected with cross-border cultural exchange, in September a bi-lingual report of the conference was published, containing contributions from politicians, policy-makers and representatives of organized culture. The publication is a joint product of Bonn's Kulturpolitische Gesellschaft and Amsterdam's Germany Institute and Boekman Foundation. *Cross-border culture* aims in the first place to clarify the cultural-political systems operating in the two countries. The main concern of both conference and publication was that people knew very little about the systems used in the other country and the first important step to take was to provide an accessible overview of each other's organization. The next step would be to make a comparison between the two systems. Then it would become apparent if potential problems in cross-border culture were related to the different methods of organization. Thus the book discusses in considerable detail the different operating systems for cultural

policy in these two geographical districts.

Practical points are also fully considered. Several of the authors are highly experienced in the field of cultural exchange and offer illuminating reports. The exchange in the field of the performance arts is somewhat cautious at times, but when it comes to film we find an advanced stage of cooperation between the Netherlands (NL) and Nordrhein Westfalen (NRW). With its combination of practical experiences and a good overall description of the cultural-political dimension, this book makes a useful contribution to the improvement of cross-border cultural exchange. It includes articles by Ilse Brusis, Kathinka Dittrich, Doris Gau, Rick van der Ploeg, Ryclef Rienstra, Frans de Ruiter, and Loek van der Sande.

Circle

It was announced in November 1998 in Paris that the Dutch Ministry of Education, Culture and Science (OCenW) would be contributing to the professionalization of Circle by giving a subsidy to the Boekman Foundation, whereupon it became possible to appoint Diane Dodd, resident in Barcelona Spain, as coordinator of the Circle project. She was offered a one-year contract on free-lance basis. She soon set about organizing a conference on the theme *Social cohesion and culture*. The conference, held in May in Edmonton Canada was a joint venture between Circle and her sister organization CCRN (Canadian Cultural Research Network). Eva Brinkman and Cas Smithuijsen provided the Dutch contribution that dealt with recent developments in Dutch cultural policy, in particular those aspects presented by the State Secretary of Cultural Affairs under the title 'Action Plan for Cultural Policy'. In March 2001 their contribution was published by the Information network *Culturelink* in Zagreb.

A sequel to the conference was held in Vienna in November, where the accent lay on civil society and its significance for culture and cultural policy. The new study *Civil Society and Culture* by the Polish sociologist Dorota Ilczuk was presented on this occasion. This book, that combines field studies in several European countries with an exploration into both the theory and practice of cultural policy, will be published by Boekmanstudies in 2001.

Circle also held its general assembly in Vienna. Pieter Inkei of Budpaest was appointed general secretary, succeeding Cas Smithuijsen who for a time had combined the functions of secretary and treasurer. At the meeting it was announced that Rod Fisher would take over the organization of Circle-Round Table 2001. The theme was also chosen: Culture and Volunteers.

Subsidy cutbacks

The working paper *Subsidy Cutbacks* by Hans van Dulken appeared on 20 April. It is a literature study of the central government's subsidies policy regarding historic monuments, film and theatre from the 1960s on. Meanwhile the report has been critiqued by various experts and the author is working on the final version, planned

for 2001. The foundation was granted a subsidy by the Ministry of OCenW (Education, Culture and Science) to assist the publication of the ultimate report.

Reader on Arts Policy

In 1988 and 1990 two readers were produced by the University of Amsterdam titled *Art and Government: policy and practice*. The readers illuminated the area of government policy in the arts, both in a general sense as well as within the various arts sectors, intended to clarify Dutch arts policy for the interested reader. The books were aimed at students and lecturers in cultural studies and related subjects, literature and social sciences concerned with cultural matters, as well as for civil servants dealing with cultural affairs at various levels, and for cultural bodies. Ten years have now passed and things have somewhat changed in national cultural policy, which all suggests it's time for a new reader. In 2000 the groundwork was laid and it is expected that in 2001 a new *Arts Reader on the government and the market, theory, practice and policy* (working title) will be published under the auspices of an editorial committee consisting of representatives from the several Dutch universities that offer Cultural Studies, Arts Policy and Arts Management on their curriculum. Compilation and coordination is by Truus Gubbels.

Cultural Education

European conference on cultural education

At the request of the Ministry of Education, Culture and Science (OCenW) the Boekman Foundation will together with Cultuurnetwerk Nederland and the Erasmus University Rotterdam organize a European conference on cultural education. The three-day conference titled *A Must or A-Muse, Arts and Culture in Education: Policy and Practice in Europe* will be held from 26 to 29 September 2001 in Rotterdam, this year's one of the European Cultural Capitals.

As central theme will be European policy regarding cultural education within (secondary) schools for the age group 12 to 18 years. The conference will provide a platform for the exchange of information and experiences between politicians, management professionals, academics and representatives from schools and educational bodies. The aim of the conference is to achieve a systematic exchange of and comparison between information and experiences regarding cultural education at secondary school level. It is hoped that the conference will contribute to better application of the available knowledge and experience in this area, for the benefit of the international community. This can then be used in setting up an international databank on cultural education.

As a result of the conference proposals will be drawn up that can be used by both national and international bodies such as the Council of Europe, the European Union and UNESCO, when planning developments in the field of the arts, culture and society.

Early in 2000 phase one in the organization of the conference got off the ground: information gathering. First a discussion paper was produced, formulating the outline for the conference. The information gathering concentrated on questions concerning cultural education that determine the present agenda and have a direct impact on policy formation (policy, practice and evaluation) of cultural education in schools. The literature research for this phase was carried out by Ton Bevers and Karlijn Ernst of the Erasmus University Rotterdam. Examples from practice were collected and collated by Marjo van Hoorn and Piet Hagenaars of Cultuurnetwerk Nederland (formerly LOKV, Netherlands Institute for Arts Education). Erica Haffmans of the Boekman Foundation coordinated the international questionnaire which was sent to experts in the field of policy formation, research and implementation in the various European countries. The Circle network was used to collect some of this information. When it had been gathered in and analyzed the information was published in a conference reader. Up-to-date information about the conference may be found at the website www.amustoramuse.org.

Cultural Participation

Studies in culture for the future 2

In November the second edition appeared in the series of studies on culture for the future. In an essay titled (translation) *Culture between competition and competence: contours of the cultural spread 2030*, two staff members of the Dutch Social and Cultural Planning Bureau, Andries van den Broek and Jos de Haan offer their ideas about the possible developments within the social action radius of culture. Using descriptive scenarios, they present various options. The marginalizing scenario shows culture in gradual decline resulting from the unequal struggle against competing forces in the leisure-time market. The consolidation scenario preserves a place for culture between the other entertainment mongers, while the reassessment scenario shows the rediscovery of culture by groups who refuse to accept any longer the pitiful level of what is offered by the lords of the leisure industry. As to which scenario is the most likely to be realized, this is closely connected to the extent to which people develop the ability to enjoy their cultural heritage.

The first copy of the book by Van den Broek and De Haan was presented on 6 November 2000 in the Boekman Foundation headquarters to Winnie Sorgdrager, chair of the Dutch Council for Cultural Affairs.

Cultural Diversity

Boekmancahier 44 and 45

The Secretary of State Rick van der Ploeg has announced that, in accordance with a government decision, he will invest in groups that he considers at present have too

low a profile in the subsidized circuit, either as producers or as consumers. Cultural diversity emphasizes factors that contribute to people's identity, such as ethnicity or gender, class, educational level and cultural baggage. Ethnic minorities and women appear disadvantaged in the cultural sector, even though their numbers and qualifications merit them a better position. This question was addressed in *Boekmancahier* 44. The head of the Foundation Ethnic Broadcasting Stations, Carmelita Serkei, also member of the Committee dealing with the Future of Government Communication, thinks that public broadcasting companies have a blind spot for ethnic groups. For it is these very groups for whom the media can be so important, in helping them to adjust to a new country and society. Either as a professional or in general discussion, if groups or individuals are known via the media this helps them to feel part of the general swing. At present there seems too little recognition or appreciation of Holland's ethnic groups.

Women are often attracted to work in the cultural sector. However, the statistics show that the number of women graduating from art academies, drama schools, music academies or universities are not reflected in the women achieving high positions in the world of the arts nor in their general participation in the work force, states Ineke van Hamersveld of the Boekman Foundation. And Katharina Scherke (assistant professor of Sociology at the University of Graz Austria) shows that women artists, far more than their male colleagues, are carrying out a delicate balancing act, trying to combine career with domestic duties, with all the ensuing complications.

Both young and old have their own peculiar place in the cultural sector. Young people have become an element in the consumer society that it is essential to lure into the cultural market. However, argue Lobke Buenen and Marieke Peters in *Boekmancahier* 44, the existing marketing instruments are quite inadequate to deal with this catchment area. They organized two expert panels at the request of the Brabant *Theater aan de Parade* to discuss young people, marketing and theatre. The first panel consisted of marketing experts and theatre makers, while the second comprised young people. In *Boekmancahier* 45 there is a report on the second panel discussion. What emerged was that whether the younger generation go to theatre performances depends on such things as how the programme is presented/advertised, the ticket price, atmosphere in the location and in general how clearly information is directed to them as a group. Most of the younger generation forming the panel like cabaret, comedies, musicals and pop concerts.

In contrast to all the hype about young people, the old are brushed away and forgotten, says Kees Knipscheer, professor of Social Gerontology at Amsterdam's Free University. In *Boekmancahier* 44 he recommends that the elderly be involved in local cultural life and activities.

Marketing

Boekmancahier 45

Marketing plays an important part in the world of cultural entrepreneurship. Cultural economist Frits de Leeuw writes in the *Boekmancahier 45* that marketing is a 'systematic entity consisting of rules describing how to acquire and maintain as many clients as possible.' In the cultural sector there is a whole range of activities that would appear to meet this description. There is the annual information market acting as appetizer for the cultural activities due to take place in a new season. Kirsten Sinke, manager of marketing and publicity for the *Theater aan de Parade* in the province of Brabant, writes quite explicitly in the *Boekmancahier 45* that this collective promotion instrument is extremely effective. About half of those who attend the information market do indeed visit an exhibition or go to a performance in the new season. Sinke advises the bodies taking part in the information market to look beyond their individual interests and to organize collective activities aimed at increasing their market share of leisure activities in the cultural sector. However, there are already cultural organizations such as Amsterdam's Uit Bureau (AUB for information about what's on in Amsterdam) maintaining active connections with both present and potential clients via their website. In *Boekmancahier 45* Bas Koopman, project manager for Evident Internet BV, describes how the AUB manages its collective marketing via the Internet.

Amateur Art

Amsterdam's theatre De Engelenbak: a 25-year love affair

The Amsterdam theatre for amateurs, De Engelenbak (the Dutch means something charming like 'a box of angels') commissioned the Boekman Foundation to make a joint production with the theatre for its 25th anniversary. The history of this theatre was written by Mieke de Waal who also wrote sketches about the various people who had contributed to De Engelenbak during the final quarter of the 20th century. She based these portraits on interviews with people concerned and on archival material. Three writers were asked to place the history of De Engelenbak in a wider perspective, shedding light on specific aspects of amateur dramatics. Jos de Haan of the Social and Cultural Planning Bureau (SCP) described the major developments in the story of the amateur artist and the changing motivation prompting people to take part in amateur art and dramatics. Eltje Bos, long familiar with amateur arts policy as that is realized by the department of Cultural Affairs, contributed an article on policy developments in this field. And Minke van den Berg, theatre and drama expert, contributed an article on the way in which the audience experiences and critiques an amateur production.

On 1 December 2000 the first copy of the jubilee collection was presented by the director of the Engelenbak Theatre, Pia van den Berg, to the then mayor of

Amsterdam, Schelto Patijn. This was followed by one of the Boekman Debates (number 17 to be held in the series) on the subject *The future of amateur dramatics: artistic necessity or dilettante pastime?* A discussion was held about the identity of amateur dramatics. Where did it come from, professional theatre and the arts or the divergent trends in urban patterns of leisure spending? The introduction was given by Cas Smithuijsen. Taking part in the discussion, chaired by Sandra Rottenberg, were Dick van den Heuvel (scenario writer), Jos de Haan (researcher SCP), Ria Lavrijsen (project coordinator at the theatre of the Tropical Institute Amsterdam) and Jenny Troenodikromo (actress with *Made in da Shade*).

The Visual Arts

Workshop on government intervention in the visual arts

On 17 May the Boekman Foundation held a workshop titled *Government intervention in the visual arts*. Researchers and PhDs who specialized in this area were invited to attend. The aim of the workshop was to build up a picture, based on research findings, of the government's role in the world of the visual arts here in the Netherlands, and then to compare this with the part played by the French government in its national arts world. Nathalie Heinrich gave an introduction to how things operated in France and Wouter de Nooy of the Erasmus University Rotterdam discussed the various experts circuits operating within the Dutch arts world. Henk Vinken from the Institute for Labour Questions in Tilburg, the Netherlands, spoke on the effects of the basic minimum wage that beginning artists could claim from 1984 on from the Dutch Fund for the Visual Arts, Design and Architecture. Olav Velthuis, a PhD student at the Erasmus University Rotterdam and joint organizer of the workshop, gave a talk on the price market in the world of visual art. Following the introduction a number of general statements served as the basis for a lively discussion.

Art criticism in the Netherlands

On 29 March the first copy of a collection of articles titled (translation) *Art Criticism in the Netherlands* was presented by Kees Vuyk, philosopher and director of the College for Art & Design, Architecture Music and Drama, in Kampen, to Winnie Sorgdrager, chair of the Council for Culture, in The Hague. The collection of articles arose out of an expert meeting bearing the same name, held on 13 November 1998 in the Boekman Foundation's Ceremonial Room, at the instigation of the department of Visual Arts in the Ministry of Education, Culture and Science (OCenW). At that gathering ideas were exchanged between art critics, government policy makers and academics, chaired by Dominic van den Boogerd, director of the Amsterdam Ateliers. The discussion dealt largely with the quality of contemporary (Dutch) art criticism.

In his article *Chronic reflection: art criticism in the Netherlands and elsewhere*, Ton

Beyers, professor of Arts and Cultural Studies at the Erasmus University Rotterdam, presented his considerations on the present state of Dutch art criticism. He observed that over the past few decades both within the Netherlands and outside there have been many grave complaints about the miserable state of art criticism. It appears to consist of indigestible jargon, to be vague and hazy in its statements, to lack depth or profound insight, and to be far too repetitive and theoretical. Beyers presented an analysis of art criticism, providing a comparative international perspective and analyzing the contents of the critiques of art criticism against the background of the developments in the world of the visual arts. Tineke Reijnders, art critic and chair of the Association Internationale des Critiques d'Art-Nederland answered his charges from the viewpoint of a practising art critic in her article titled *In the West the daylight's longer*. A report of the expert meeting titled *Critique of Art Criticism*, compiled by art historian Gerbrich Voolstra also appears in the collection, together with the afterword by art historian Ingrid Commandeur titled *Does art criticism get the criticism it deserves*. The introduction to the collection was written by Maarten Asscher, former publisher, now employed by the Ministry of Education, Culture and Science as director of the Arts department. The talk given by Kees Vuyk upon accepting the first copy of this collection of articles is published in the *Boekmancahier* 47 (2001).

Museums

Signpost for museums

There is a 'signpost' series dealing with such topics as art, music, literature and drama. A new addition to the series, and this time published by the Boekman Foundation, is (translation) *Signpost for museums, a legal handbook*. The Ministry of Education, Culture and Science (OCenW) together with the Dutch Association of Museums are the joint initiators of this number.

More and more often, Dutch museums become involved in legal questions. The Netherlands has no specific legal regulations regarding museums. Using examples and cases culled from museum practice the book *Signposts for Museums* deals with aspects of Dutch law that have directly to do with museums. The book has fifteen chapters authored by different experts who discuss fifteen legal areas that impinge on museums, such as self-regulation, legal structures, legal liability (of board and directors), the legal position of part-time and volunteer staff, museum policy, grants and subsidies and how to fight subsidy decisions, international agreements, the European Union laws, financial/tax regulations, donations, legacies, sponsoring, loan agreements, copyright, insurance laws and financial fallbacks.

On 9 November *Signposts for Museums* was presented in the Amsterdam Rijksmuseum's Cafe Cuypers, where the first copy was handed to the museum's director, Ronald de Leeuw. This was part of the sixteenth Boekman Debate which,

titled *Museum collections on the Web: spreading culture or piracy?* considered questions of copyright on websites.

Secretary of State Van der Ploeg put the case for gaining greater social and cultural profits from museum collections. Digitalization using the Internet optimizes the accessibility of Dutch collections. However, digitalization of parts of a collection in a databank on a website or on a CD-rom may lead to copyright complications. After all, this implies copying and publication. When dealing with works that have a protected copyright the museum has to ask permission in advance, usually from the Dutch *Stichting Beeldrecht*. Some payment is made in exchange for permission to 'publish'. What are the going criteria for establishing the amount to be paid? There are legally fixed conditions under which museums may freely deal with copyright-protected works, also in a digital context. Are these valid? A discussion was held on this topic, chaired by Mieke van der Weij, with Kees Berendsen, director of the *Stichting Beeldrecht*, Annemarie Beunen, lawyer and researcher at Leiden University, Hugo Bongers, business director at Boijmans Van Beuningen Museum Rotterdam, Madeleine de Cock Buning, barrister with the firm of De Brauw Westbroek in The Hague, and Marco de Niet, attached to the department of research and network information at the Royal Library in The Hague.

A written summary of the chapter in *Signposts for Museums* dealing with copyright, by Annemarie Beunen and Madeleine de Cock Buning, appeared in a publication dealing with Dutch museums, *Museumpeil* (number 14).

Museum architecture: mirror of society

On 25 March the first copy of the book (translation) *Museum architecture: mirror of society* was presented to State Secretary Rick van der Ploeg in the Netherlands Architectuurinstituut (NAi). Mariet Willinge, head of the collections department at the architecture institute, made the presentation. The collection of essays arose from a symposium of the same name, held on 6 November 1998, in honour of the (then) Boekman professor of the Sociology of Art, Jan Vaessen, who is director of the Netherlands Open Air Museum.

The question posed at the meeting was how could experts explain the *hausse*, the upsurge, in modern architecture observed in the international museum world during the last decades of the twentieth century? What notions about the nature of a museum are expressed by this? What role is granted to the museum visitor? To answer these questions several renowned Dutch sociologists were sent travelling, to draw up reports after visiting 'new' museums. They visited: Lille (Palais des Beaux-Arts, Godfried Engbersen); Santiago de Compostela (Centra Galego de Arte Contemporanea, Christien Brinkgeve); Bilbao (Guggenheim Museum, Paul Schnabel); Bonn (Haus der Geschichte, Nico Wilterdink); and Rotterdam (NAi, Leon Deben). They studied the new architecture of these museums and wrote their impressions of them. These essays were collected in the book, preceded by several provocative statements about the upsurge in modern museum architecture, written by Jan Vaessen. The collection also contains a report on the discussion held at the

symposium, written by Eva Kalis and Marieke Kuipers, former students of Sociology and involved in the organization of the symposium. The discussion was chaired by Chris Dercon, director of Boijmans Van Beuningen Museum. Taking part in the debate were: architect and typographer Walter Nikkels; architectural historian Bernard Colenbrander, of the NAI; architect Kristiaan Borrett, of the University of Ghent; Jan Vaessen; Dorothee Cannegieter, director of the Twenthe Museum Enschede; Leon Deben, urban sociologist from the University of Amsterdam; and Cas Smithuijsen, director of the Boekman Foundation. Truus Gubbels of the Boekman Foundation wrote an epilogue, weighing up the findings of the sociologists against the original question. The book was edited by Truus Gubbels, Jan Vaessen and Mariet Willinge.

On the occasion of the book presentation, Jan Vaessen gave a speech discussing the new building of the Netherlands Open Air museum, the Hollandrama, a spectacular panorama showing some typically Dutch scenes and moments from Dutch history in multimedia form. This was designed by the architect Francine Houben of the Mecano firm of architects. The architect and cartoonist Joost Swarte then offered his remarkably unconventional ideas on architecture and design in a speech dealing with his design for the *Nederlands Centrum van het Beeldverhaal* (Centre for strip cartoons) in Haarlem.

Beauty or recollection

The project *Beauty or recollection*, dealing with the presentation of (Dutch) history in museums that have collections of historical objects was initiated at the request of the Council for Culture. Major questions posed: are museums the memory of the nation, do they have a task to fulfil in establishing an awareness of the past (with the implicit strengthening of national consciousness), and how is that past to be presented? Collaboration with the Council has now come to a halt, as the Council wishes to concentrate on the future of the organization of planning for the arts and the advisory board. Ineke van Hamersveld of the Boekman Foundation and Michele Jacobs drew up a report for the Council setting out the major questions. Titled (translation) *Beauty or recollection: questions concerning how history should be presented in museums*, it is available (in Dutch) from Boekmanstudies, Amsterdam.

Cultural Heritage

Boekmancahier 46

For more than a hundred years now nations have been concerned with the protection of cultural heritage in time of war. Since the end of the nineteenth century treaties have been drawn up at the close of violent international conflicts, aimed at protecting cultural property and historic monuments from bombing and shooting. All in vain, argues Marjan Otter, PR manager of Amsterdam's Museum of the Resistance, in *Boekmancahier 46*. In practice, the treaties prove inadequate. However, she admits

that rules must be made, but then they should have a strong basis of political and social support. The operating treaty, the Hague Convention of 1954, was also ratified by the Netherlands. The treaty covers the protection of museums, historic monuments, libraries, archives, and others. It urges the signatories to take preventative measures in times of peace against natural disasters such as flooding or explosions, and to be prepared for wartime disaster. The ministries responsible in the Netherlands, Education, Culture and Science (OCenW) and Defence, only partially succeed in fulfilling this requirement, concludes Marjan Otter. Afghanistan is not a signatory of the 1954 Hague Convention and is presently in a state of civil war. This situation was not foreseen when the convention was drawn up, and it only deals with international conflict.

What needs to be done in a civil-war situation in order to protect and save cultural heritage is described in *Boekmancahier* 46 by Jet van Krieken-Pieters, co-founder of SPACH, the Society for the Preservation of Afghanistan's Cultural Heritage. She proposes that the key to success lies in contact with the opposing forces, preferably via a non-governmental organization. This should be supported by international bodies representing the protection of cultural heritage.

No power, national or international, succeeded in preventing the systematic robbery during the Second World War of cultural property owned by Jews. The recent book *Roof* (Robbery) by Gerard Aalders makes clear just how enormous was this theft. In the *Boekmancahier* 46 the book is reviewed by Robert de Haas of Rotterdam's Kunststichting (Foundation for the Arts). The new column in the *Boekmancahier*, titled Dossier, takes up this theme and discusses the theft and recovery of Jewish art property both during and after World War II.

Music

An astounding silence

This is the title of a book to appear in mid 2001, dealing with the relationship between musical performances and their audiences. The author, Cas Smithuijsen, approaches the study of audiences in the cultural sector, from a new angle. The major audience research at present views cultural participation as something arising largely out of the audience's social background, and based on whether or not the public in question possesses the necessary cultural skills, and adequate time and money. In his study Smithuijsen examines the conditions in concert halls, as well as the academic nature of classical music, and the patterns of interaction between audience and musicians during classical music concerts. What characterizes such concerts is the controlled behaviour of the audience. The research examines written instructions for both the public and the performing musicians on how to behave. The book also provides a detailed literature research. Cas Smithuijsen will receive the degree of PhD from the University of Amsterdam for this research project. The research, which he began in October 1997, combines empirical material with

sociological theory, examining in particular the ideas of Elias, Weber, Goffman and Bourdieu. Smithuijsen's supervisor for his PhD is Johan Goudsblom, emeritus professor of Sociology at the University of Amsterdam.

Literature research: pop music

In 2000 André Nuchelmans began a literature study into the position of pop music within government policy. In 1975 the Netherlands Pop Foundation (SPN) was founded, to propagate and support alternative, non-commercial pop in the Netherlands. About 25 years later pop music has become one of the established arts. How did this happen? The research covers the period from just before the SPN was set up, to mid 2001.

Film

Dutch cinema worldwide

In 2000 Bart Hofstede gained his PhD for a study of the international position of Dutch film since 1945. Just before the degree ceremony his book appeared (edited by Annemoon van Hemel of the Boekman Foundation). Published by Boekmanstudies, it is a historical-sociological study titled (translation) *Dutch cinema worldwide: the international standing of Dutch films* and was made possible by a grant from the Dutch Films Fund.

On the occasion of the book's presentation during the international Film Festival Rotterdam on 27 January 2000, the Boekman Foundation organized one of its public debates with the author, to discuss the position of Dutch films. The debate was opened by Bart Hofstede.

The Dutch film lacks neither creative makers nor financial support, but what is missing is an awareness of the unique position of Dutch films vis-à-vis their competitors. In his introduction Hofstede set the Dutch film as a form of local entertainment beside the global cinema (international art films and the global entertainment industry). The Dutch film industry operates on a provincial scale, where questions of international distribution are unimportant and national TV broadcasting stations play a major part. Sonja de Leeuw (lecturer in Film and TV Studies at the University of Utrecht) led a discussion about the financing and marketing of Dutch films. Taking part in the debate were Hans Beerekamp (film journalist), Ilana Netiv (film producer), Paula van der Oest (film maker), and Richard Woolley (Dutch Film Fund).

Cultural Industry

Boekmancahier 43 and the expert meeting

The media landscape in the year 2000 was characterized by takeovers, joint ventures

and other corporate actions aimed at expanding empires. This development is one that distinguishes the future of the cultural industry, according to Paul Rutten, professor of Cultural Industry at the Erasmus University Rotterdam and also attached to the department of Strategy, Technology and Policy and the Institute of Applied Physics, Delft. This statement formed part of his inaugural speech as professor, given on 22 October 1999 and published in edited form in the *Boekmancahier* 43 (also published in Dutch as offprint). As he sees it, the formation of global mega companies and the merging of distribution companies such as AOL with suppliers such as Time Warner, together with phenomena such as the battle for the consumer's purse, and the use of entertainment formulas in the marketing strategy of almost every industry that exists, have far-reaching results for Dutch cultural production. Hans Mommaas, lecturer in Leisure Studies at the University of Brabant and member of the editorial board for the *Boekmancahier*, sees as the result of these developments a huge shift towards the entertainment industry. In the same number of the *Cahier* he argued that it is highly significant that the new mega concerns embrace both theatres, sports companies, toys, catering firms and amusement parks. A leisure industry emerges with far-reaching branches, yet under one umbrella.

Reacting to the articles by Rutten and Mommaas, Chris Bilton, director of the MA in Creative and Media Studies at the University of Warwick, described the challenge presented to British cultural policy by these very developments (*Boekmancahier* 45). Bilton puts the case for small-scale local distribution centres as the key to success in the new information economy. Here experiments may be carried out into new relationships between work and leisure, organizations and individuals.

As a continuation of the written debate the Boekman Foundation organized a small meeting of experts to discuss developments in the media landscape and the results this might have on both Dutch and Flemish cultural industry. Taking part in the debate were: René Boomkens (professor of Social Philosophy at the University of Groningen and professor of Pop Music at the University of Amsterdam, appointed by the Netherlands Pop Foundation); Danile Biltreyst (professor of Communications at the University of Ghent); Albert van der Kroft (director of Mask Entertainment), Hans Mommaas, Paul Rutten and Cas Smithuijsen.

Publications - a selection

Books

Planning Cultural Tourism in Europe: a Presentation of Theories and Cases. 1999, 138 pp. (eds Diane Dodd and Annemoon van Hemel)

ISBN 90-6650-060-3; price NLG 34,90

The contributors to this book reflect on the problems of co-operation, the problems of learning each other's language, with emphasis on planning for cultural tourists, accessibility and new technologies. Furthermore, experiences of project leaders from Germany, Norway, Spain and the Netherlands are discussed.

The combination of theory and case studies makes this book a record of the state-of-the-art at the end of the 1990s. *Planning Cultural Tourism in Europe* can be a source of inspiration for the various partners in cultural tourism, scientists and policy makers when they measure their ideas and formulate new plans.

Contents:

1. European Cultural Tourism; an introduction by Greg Richards.
2. Section on Planning for cultural tourists: introduction by Hans Mommaas and case studies on Bergen, Norway (Siri Myrvoll), Barcelona, Spain (Diane Dodd) and Utrecht, Holland (Monica Huibers).
3. Section on Building accessibility and the innovative use of new technologies: introduction by Franco Bianchini and case studies on Bonn, Germany (Hans-Helmut Schild), Identity Factory Southeast, Holland (Gerard Rooijakkers) and the West Frisian Ring Dyke Project, Holland (Helene Meelisen).
4. Planning of cultural tourism: opportunities and constraints: conclusions by Jos de Haan.

Privatization and Culture: Experiences in the Arts, Heritage and Cultural Industries in Europe. 1998, 223 pp. (eds Peter B. Boorsma, Annemoon van Hemel, Niki van der Wielen) (Circle Publications; 10)

ISBN 0-7923-8409-1; 0-7923-8408-3 (p); price NLG 185 (hardback), NLG 85 (paperback). If you want to order this book please contact Kluwers website on the Internet: <http://www.wkap.nl/>

This book is a pioneer venture, confronting fables with facts on privatization in the field of culture. It focuses on European experiences in the performing arts (theatre and opera), heritage (museums and built heritage) and cultural industries (film and television broadcasting and the book industry). The result is an up-to-date insight into privatization in the cultural sector and its consequences for cultural policy and development in Europe.

Privatization/Désétatisation and Culture: Limitations or Opportunities for Cultural Development in Europe? : Conference Reader for the Circle Round Table, 11-14 June 1997, Amsterdam, Boekman Foundation/Twente University, 1997. 174 pp. (eds Annemoon van Hemel and Niki van der Wielen)

Price NLG 20

Part 1: introduction and literature on privatization/désétatisation

Part 2: programme and contributions

Part 3: country reports (answers to a questionnaire from 23 European countries; with an introd. by Cas Smithuijsen).

Cultural Research In Europe 1996, Boekman Foundation/Circle, 1996. Part 1, book, 227 pp. Part 2, diskette (eds Ineke van Hamersveld and Niki van der Wielen)
ISBN 90-6650-049-2; price NLG 39

Articles on international research projects, information on cultural databanks and networks and an article on international comparative research.

Trading Culture: Gatt, European cultural Policies and the transatlantic Market, Boekman Foundation, 1996. 192 pp. (eds Annemoon van Hemel, Hans Mommaas and Cas Smithuijsen)

ISBN 90-6650-046-8; price NLG 30

The politics of culture and world trade (H. Mommaas); Gatt and culture: a view from France (M. Palmer); Economic aspects of cultural exchange (A. Klammer); Resistance and transformation: Europe's response to American mass culture (R. Pells); Displacing culture: transnational culture, regional elites, and the challenge to national cinema (W. Uricchio); The complex debate on audiovisual policy (A. van Hemel); Should we worry about America? (P. Schlesinger); Transatlantic tv flow: another look at cultural cost-accounting (D. McQuail); World trade and the restructuring of German television (P. Ludes); Advertising: the commodification of American icons (R. Kroes); Intra- and international identities in American popular music (P. Maultsby); Does music cross boundaries? (S. Frith); Museum culture and the threat to national identity in the age of the Gatt (V. Zolberg); The outlines of a transatlantic cultural system (C. Smithuijsen); The treaties: General Agreements on Tariffs and Trade (A. van Hemel).

Art Museums and the Price of Success: an international Comparison: the United States, the United Kingdom and the Netherlands, with a contribution giving the German perspective: proceedings of the museum conference held at the Rijksmuseum Amsterdam on 10 and 11 December 1992 organized by the Boekman Foundation Amsterdam, 1993. 163 pp. (eds Truus Gubbels and Annemoon van Hemel)
ISBN 90-6650-037-9; price NLG 30

Chronic crisis in a cultural institution (V.L. Zolberg); Citizens or consumers (J.N. Wood); The public interest in the art museum's public (J.M.D. Schuster); Giving people what they want (E. Hooper-Greenhill); Art museums and the price of

democratization in post-Thatcher Britain (P. Jenkinson); Vision in action (J. Spalding); Whose museum is it, anyway? (F. Lubbers); What museums, what success? (P. van Mensch); The museum ambience (H. van Os); The inflation of the new (J. Vaessen); The German art museums in a European perspective (E. Beaucamp); The quality of success and the price of quality (V.L. Zolberg).

Books published in Dutch, with a summary in English

You will find the summaries on Internet: www.boekman.nl

Culturele economie in de lage landen = Cultural economics in the Netherlands and Flanders. 2000, 192 pp. (Frank van Puffelen)

Nederlandse cinema wereldwijd = Dutch film abroad: the international position of Dutch film. 2000, 188 pp. (Bart Hofstede)

Collectief arbeidsvoorwaardenoverleg in de culturele sector = Collective bargaining in the cultural sector. 1999, 188 pp. (Berend Jan Langenberg)

Journal

Boekmancahier (Boekman Notebook): a quarterly on arts research and art policies. It contains topical academic discussions written by well-known researchers and promising newcomers, and book reviews.

Most articles in the *Boekmancahier* are in Dutch. Summaries of all Dutch articles are available in English. A few articles are in English.

Recent published articles in English in *Boekmancahier*:

47 (March 2001) The neo-academic realm/Nathalie Heinich

46 (December 2000) Nathalie Heinich, sociologist of the arts: a critical appraisal/Rudi Laermans.

46 (December 2000) What do we do when we say: 'This is an artistic event?': a response to Heinich/Willem Schinkel

45 (september 2000) Disorganised creativity: The challenge for British cultural policy for the creative industries/Chris Bilton

44 (June 2000) The unequal struggle of women artists/Katharina Scherke

44 (June 2000) What is an artistic event? A new approach to the sociological discourse/Nathalie Heinich

44 (June 2000) The abused patron of culture: public culture and cultural patronage in the United States/Kevin V. Mulcahy

42 (December 1999) From Holland Promotion to international cultural policy/Inez Boogaarts

39 (March 1999) Shifting values and cultural policy in the United States/Margareth Jane Wyszomirsky

36 (June 1998) Access to new media neglected by European policy/Cathy Brickwood

36 (June 1998) Museum advisors expect turbulent times/Wim Scholten
 35 (March 1998) Current developments in the European publishing industry: a panoramic view/
 Rüdiger Wischenbart.

Offprints Boekmancahier

* Nathalie Heinich. *What is an artistic event? A new approach to the sociological discourse.* (Originally published in: *Boekmancahier* 44, June 2000; price NLG 3)

* Inez Boogaarts. *From Holland Promotion to international cultural policy.*
 (Originally published in: *Boekmancahier* 42, December 1999; price NLG 3)

* Anders Hammarlund. *Regulating the deregulation: post-totalitarianism, musical culture and privatization in East-Central Europe*/Michael Hutter. *From public to private rights in the arts sector.* (Originally published in: *Boekmancahier* 32, June 1997; price NLG 3)

* Jan Nederveen Pieterse. *Multiculturalism and museums: discourse about the other in the age of globalization.* (Originally published in *Boekmancahier* 28, June 1996; price NLG 3). Sold out.

The Boekman Foundation is a centre where information about arts and cultural policy is collected and disseminated. It covers the areas of policy-forming and all aspects of implementation. It encourages research and opinion-forming connected with the production, distribution and spread of the arts, and in connection with (inter)national art policy. The Boekman Foundation conducts the cultural-political debate between representatives from the worlds of management, academia and the arts.

The Boekman Foundation takes its name from an Amsterdam alderman for education and cultural affairs, Emanuel Boekman (1889-1940).

The Boekman Foundation

- maintains a library providing state-of-the art information and documentation
- supervises Recap, *Resources for Cultural Policy in Europe*, a cooperative system of European documentation centres dealing with cultural policy
- organizes the *Boekman Debates*, international conferences and meetings of experts
- publishes books and the quarterly *Boekmancahier*
- undertakes literature research
- makes inventories of ongoing national and international research dealing with cultural themes, *Cultural Policy Research Online*. CPRO is listed on the website: www.recap.nl
- supervises the appointment of a visiting professor to the Boekman Chair at the University of Amsterdam

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Study centre for arts, culture and related policy

Herengracht 415

NL-1017 BP Amsterdam

telefoon 020 - 624 37 36 telephone

bibliotheek 020 - 624 37 39 library

fax 020 - 638 52 39

e-mail secretariaat@boekman.nl

internet www.boekman.nl